

«Я В СЕРЦІ МАЮ ТЕ, ЩО НЕ ВМИРАЄ...»

21 лютого, у Міжнародний день рідної мови, Київський музей Лесі Українки радо відкрив свої двері для проведення Міського конкурсу з художнього читання поезії Лесі Українки, присвяченого 140-річчю від дня народження поетеси. Організували свято Головне управління освіти і науки м. Києва, Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка та Музей Лесі Українки.

Уляна ВОЛПОВСЬКА
Фото Петра АНТОНЕНКА

У світлій залі зібралися учні, їхні батьки та шанувальники творчості великої поетеси. «Нехай слово геніальної Лесі дарує вам крила, — звернувся зі словами привітання член журі, заступник голови Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка Микола Нестерчук. — Я думаю, що конкурс проводитиметься щороку, бо поетична спадщина Лесі Українки невичерпна. Ви подивіться, яка глибина думки, який інтелект, енергетика і міць у її творах. Це свого часу Іван Франко зауважив, що Леся Українка на початку XIX століття чи не єдиний чоловік в українській літературі...». Також серед почесного журі — лауреат Всеукраїнської літературної премії імені Лесі Українки, письменник Василь Васишко, відповідальний секретар Київської організації Національної спілки письменників України Сергій Онищенко-Батурин, керівник літературно-драматургічної частини Київського державного академічного театру ляльок Ілля Павлоцький, головний спеціаліст відділу дошкільної і позашкільної освіти Головного управління освіти м. Києва Галина Тодосова, завідділу пропаганди секретаріату Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка Світлана Феценко та завідувач Музею Лесі Українки Ірина Шукіна.

В урочистій атмосфері пломеніло Лесине слово, переливалися ліричними відтінками звуки фортепіано... Усі конкурсанти

продемонстрували високий рівень творчої майстерності, проявили здібності й таланти. Звичайно ж, на переможців чекали щедри подарунки. Перше місце посіли десятикласниці спеціалізованої школи № 23 Деснянського району — Яна Цибульська (виконала поезію «Твої листи завжди пахнуть зів'ялими трояндами») та Єлизавета Любімова («Уста говорять: «Він навіки згинув!»). «Я вирішила брати участь у конкурсі, як тільки почула про нього. Як на мене, творчість Лесі Українки дуже важлива для кожного. Це приклад мужності та бороть-

би. Особисто мені дуже подобається її інтимна лірика», — поділилася Яна Цибульська, наголосивши, що обов'язково братиме участь у конкурсі і наступного року.

Друге місце посіли восьмикласниці гімназії № 315 Дарницького району Анастасія Сидоренко («Сльози-перли») та десятикласник гімназії № 287 Святошинського району Ілля Трофімчук (уривок із поеми «Роберт Брюс, король Шотландський»). Третє — дев'ятикласниця технічного ліцею Дніпровського району Олександра Замараєва («Завжди терновий ві-

нець...» (Із циклу «Невольницькі пісні»)), восьмикласниця спеціалізованої школи № 211 Оболонського району Поліна Швириєва («Стояла я і слухала весну») та дев'ятикласниця спеціалізованої школи № 252 Оболонського району ім. В. Симоненка Світлана Коржева («Хай буде тьма», — сказав Бог Землі»).

Спеціальну відзнаку за виконання авторської поезії «Могутня Українка, люба Леся» отримала учениця дев'ятого класу гімназії № 117 імені Лесі Українки Печерського району Анна Голінко.

«ЩО БІЛЬШЕ ВІЧНЕ — ТІЛО ЧИ ІДЕЯ?»

Микола ЦИМБАЛЮК

Імена великих — нащадків «лицарства й духовного аристократизму» не линяють від частого вживання, на відміну від грошових банкнот із їх портретом. Бо різні це речі — дух і лавка.

І в день 140-річчя народження Лесі Українки ми вкотре в цьому можемо пересвідчитися.

Ще торік, у жовтні, Верховна Рада України ухвалила постанову про урочисте відзначення на державному рівні цієї дати. Кабінету Міністрів рекомендовано створити оргкомітет із підготовки та проведення низки заходів. Нарешті відремонтують музеї в Ялті й у Новограді-Волинському, де крім того ще й експозицію оновлять. І на Волині, на Житомирщині, в Києві відкрито тематичні виставки. Так, наприклад, у Музеї видатних діячів української культури Лесі Українки, М. Лисен-

ка, П. Саксаганського, М. Старицького представлені графічні роботи відомих майстрів на сюжети «Лісової пісні», провели міський конкурс читців поезій ювілянтки, виставки творів письменниці й лесезнавчих студій тощо. У письменницьких організаціях теж відбудуться свої урочистості і «круглі столи». Не залишилися осторонь і журналісти: на телебаченні, на радіо, мало не в кожній газеті дивимосся, слухаємо й читаємо про нашу справді геніальну поетесу.

У цей день до підніжжя її пам'ятників у Києві, Луцьку, Колодязному, Новограді-Волинському, Ялті, Сурамі, Телаві, Клівленді (штат Огайо, США) покладуть вінки й живі квіти.

Цьогоріч утримуватиметься присудят премії Кабінету Міністрів України імені Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва переможцям.

Науково-дослідний інститут Лесі Ук-

раїнки, створений ще п'ять років тому при Волинському університеті, теж активно братиме участь у цих заходах. Але, на жаль, ми й сьогодні не побачимо бодай першого тому Повного зібрання творів Українки в 16-ти томах. Шкода, бо останнє — дванадцятитомне — видавалося давно, ще з нагоди її 100-літнього ювілею. Не кажучи вже про те, що воно зазнало «ідеологічної зачистки» — там нема національно-історичної драми «Бояриня», що має велике значення в українській літературі. І питання тут не лише в коштах, хоч і не малих як для видання. Такі речі — маніфестація української культури — вкрай незручні й неспівпадають із політичним напрямом нинішнього чиновництва й олігархічного крамарства.

Не знаю, може, й вони знають, що в нас поет був завжди більше ніж поет. Він був і є пророком... Хіба не так? Згадаймо...

Ще за 99 років до листопадових подій

2004-го на київському Майдані та в інших містах України — Помаранчевої революції Леся закінчила «Три хвилини» — драму (діалог) із часів Великої французької революції. Опублікує її, так само як і наступну — «В дому роботи, в країні неволі» Сергій Єфремов у часописі «Нова громада». Так-от, між революціями часова віддала чимала. Різні країни, різні культури, різні народи. Однак, як скажуть політологи — і перша, і друга стали проявом класичної за своїм змістом соціальної революції.

Оцінюючи результати їх поразки, було б занадто просто словами Лесиного Монтаньяра* тут сказати:

*О, тії Брути! Се ж і є те кодро,
з якого Цезарі виходять потім!
Хто хоче бути республіканцем добрим,
хай гострить меч на Брута щонайперше.*

Закінчення на стор. 7

ВАХТАНГ КІПІАНІ: «ІСТОРІЯ ПРОХОДИТЬ КРІЗЬ СЕРЦЯ»

Відомий український журналіст — про свою унікальну колекцію газет, наш сумний медіа-простір та історичну пам'ять

Вахтанг Кіпіані народився 1 квітня 1971 року в Тбілісі. З 1980 року мешкає в Україні. Закінчив Миколаївський педінститут за фахом “вчитель історії та правознавства”. Два роки працював учителем в Українській педагогічній гімназії Миколаєва. Згодом у газетах Миколаєва і Києва, на кількох українських телеканалах. Був головним редактором журналу “Фокус”. Учасник студентського голодування восени 1990 року. Лауреат конкурсу на кращу публікацію про український правозахисний рух, конкурсу публіцистичних статей ім. В. Чорновола. Премія ім. Олександра Кривенка “За поступ у журналістиці”. Заслужений журналіст України. Одружений, має трьох дітей.

— **Розкажіть, будь ласка, як почалося Ваше захоплення — колекціонування газет?**

— Почав їх колекціонувати в середині 80-х, коли був школярем. Якось розбрав удома старі газети, і чомусь серед них виявилася “Советская Латвия”. Мені стало цікаво, я зібрав газети, які були в домі (назбиралося десяток-півтора), потім подивився в кіоску, там було ще три-чотири назви. Поступово в мене з'явилося кілька десятків газет. Глянув у довідник: у СРСР виходило понад 20500 назв видань, а кількість примірників — понад 50 тисяч.

— **Особливий розділ Вашої колекції — незалежна періодика України, тобто самвидав.**

— Це видання 80-х років. Вважають, що першим таким незалежним виданням був “Український вісник” В'ячеслава Чорновола, виданий у серпні 1987 року. Але першим був харківський журнал “Роккур'єр”, який побачив світ наприкінці 1986 року. Той же самвидав, машинопис із клеєними ілюстраціями. Рок тоді був заборонений, і журнал, звичайно ж, був непідцензурним.

— **Варто зазначити, що не одразу цей самвидав перейшов із друкарської машинки на поліграфію?**

— Початок 1989-го — це спроба робити регулярні газети, збільшувати їх періодичність, наклад. У суспільстві відбувалося так багато подій, створювалися громадські рухи, у регіонах відбувалися справжні революційні потрясіння, як, наприклад, знаменита чернігівська “ковбасна революція”. Збурення було величезне. І, очевидно, щоб якось пов'язати цей демократичний, антикомуністичний рух, виникла потреба в такій пресі.

І ось у березні 1989 року виходять дві газети, дуже знакові для

того часу. Це київська газета “Голос відродження” (редактор Сергій Набока) та львівська газета “Поступ” (редактор Олександр Кривенко). Ось ці видання першими серед української незалежної періодики переходять у регулярний, спершу двотижневий, потім у тижневий режим виходу. Оскільки вони видавалися у Литві, то було створено цілу систему співпраці. Люди їхали з України у Вільнюс, де й друкували газети. Це були ще машинописні видання, які сканувалися для друку накладу на попередниках нинішніх ксероксів — машинах “Ера”.

— **Це називалося “відерити”.**

— У Литві були певні поліграфічні потужності на підприємствах, і не лише в друкарнях. Там і домовлялися про друк великих партій, накладом у 5, 10 чи 20 тисяч. І починається систематичний друк. Усі знали, що кожен суботу можна в Києві прийти до пам'ятника Шевченку і придбати свіжу газету. Що цікаво: щойно призначений Посол Литовської Республіки в Україні Пятрас Вайтекунас експресом і був посередником між українськими журналістами й литовськими поліграфістами. Він випустив книгу, в якій розповів, хто з України до нього приїздив, яким накладом які газети друкували. Надзвичайно цінне джерело з історії незалежної преси України.

— **Процес розвивався стрімко?**

— 1989 рік — це сотні, а під кінець року, може, вже й під тисячу українських незалежних газет. Вони починають виходити в усіх обласних центрах, у багатьох областях — і в райцентрах. Скажімо, на Полтавщині — це Пирятин, Гадяч, Хорол, Лохвиця, багато райцентрів Харківщини. З'явилися газети навіть у селах. У мене є така газета “Отчий поріг”, це село Коломичі Золочівського району, що на Львівщині, рухівська газета. У райцентрі Снігурівка на Миколаївщині голова місцевого Руху випустив навіть рукописну газету. Він не знав, як доступитися до друкарської машинки...

— **Між іншим, це тоді було не так просто...**

— Та й не було в селі машинки з українським шрифтом. І він випустив її, написану від руки, ще й вка-

зав, що наклад — аж 50 примірників. Це, звичайно, просто для того, щоб налякати комуністів.

То був якийсь мейнстрим — шалена популярність незалежної преси. З неї люди отримували інформацію. І ця преса починає спрямовувати думки людей у бік незалежності України. Бо наприкінці 80-х загалом же йшлося лише про демократизацію суспільства. Хоча газети, створені дисидентами, вже вели агітацію за незалежність. Той же “Голос відродження” Сергія Набоки, де в редакції були Чорновіл, Горбаль, Калинці. Це люди, які відсиділи, які чітко розуміли, що перспектива за незалежною Україною.

Уже наприкінці 1989 року деякі наші газети, що друкувалися в Литві, змогли перейти на поліграфію. А процес реального переходу незалежної преси на друк — це березень 1990 року, коли в Галичині до влади прийшов Народний Рух та пов'язані з ним демократичні структури. Там уже могли друкуватися газети з інших областей. У Миколаєві ми мали незалежні газети “На сторожі”, “Причорномор'я” і змогли їх друкувати в Галичині. У нас на Миколаївщині влада, під контролем якої були друкарні, звичайно, не могла цього дозволити.

На той час я був студентом Миколаївського педінституту, продовжував активно збирати саме ось такі незалежні видання, познайомився з багатьма людьми, які випускали ці газети. І поступово зібрав сотні таких видань.

— **Хто зараз може скористатися Вашою унікальною, величезною колекцією української преси?**

— Ця колекція приватна, вона не доступна для дослідників. Цю проблему можна вирішити шляхом передачі колекції, наприклад, якось університетові. Зараз я обговорюю таку можливість із Києво-Могилянською академією, мені імпульс її діяльності. Хочу, щоб ця колекція, яка й далі залишається моєю власністю, була на зберіганні в Академії і стала доступною студентам, викладачам, дослідникам.

Багато примірників з цієї колекції — унікальні видання, часто виготовлені на тоненькому цигарковому папері, тому не можна так просто ними користуватися. Отже, є велика потреба в переведенні цієї колекції в електронний вигляд.

— **Оцифрувати, набрати тексти?..**

— Частину можна. Але більшість газет краще б засканувати, щоб були електронні копії, доступні всім через Інтернет. Щоб бачити, який саме вигляд мали ті наші перші газети. Хто б знайшов кошти для такої справи?

— **Звертаючись до спонсорів, меценатів...**

— Можливо, хтось відгукнеться із областей? Можна було б зробити на основі моєї колекції електронний архів обласних газет. Я теж за-

цікавлений у тому, щоб колекція стала в нагоді громаді. Багато зібрань українських газет початку XX століття, журнал Олени Пчілки “Рідний край”. Є цікаві видання часів окупації України 1941—1944 років. Є газети, які видавали різні українські партії на початку XX століття, чимало з них непідцензурні. Є перші українські газети Галичини, це середина XIX століття. Вони виходили або на так званому “язичі”, або це була українська мова, але написано російськими літерами чи латиницею.

— **Ви вже проводили виставки газет зі своєї колекції?**

— Були виставки в Києві, Львові, плануємо в Сімферополі, Харкові, інших містах. Я готовий і хотів би робити такі виставки в областях, для цього потрібна лише зацікавленість із місць. Звертайтеся, і ми організуємо такі виставки.

— **Як Ви оцінюєте нинішню ситуацію в нашому медіа-просторі?**

— Ситуація погана і якихось оптимістичних ілюзій у мене немає. Ми зараз у гіршій ситуації, ніж наприкінці 2004 року. Тоді була потужна політична опозиція, суспільний запит на зміни. Влада діяла брутально й залишала сліди своєї антидемократичності, згадаймо ті ж “темники”, вказівки, про що писати, кого забороняти для медіа. Зараз влада не залишає слідів, вказівки переведені у телефонний режим. “Зачистили” з телеканалів людей, які йдуть проти течії. Наприклад, із СТБ звільнено Османа Пашаєва, який, на думку влади, робив не такі сюжети. Люди, які робили цікаві дискусії, авторські програми, виведені за рамки. Згадайте канал “1+1” шість років тому. Тоді в понеділок була програма з Юрієм Макаровим, у вівторок наша з Анатолієм Борсюком, у середу з Ольгою Герасим'юк... Уже всіх цих програм немає. Відбулася зачистка медіа-простору, залишилися лише розважальні проекти...

— **На кшталт тих, де “танцюють всі”, “співають всі”, “шоу блондинок” чи “битва екстрасенсів”...**

— Є ще поодинокі політичні ток-шоу. Звичайно, їх треба використовувати, щоб донести якусь інформацію до громадян. Але це важко, огидно. Я після двох років паузи сховався на ефір на ICTV, але зарікся, бо не бачу сенсу. Це була програма “Свобода слова”, присвячена скасуванню указу про присвоєння Героя України Бандері. Тема гостра, дискусійна, але можна говорити про це з людьми, які справді вболівають за Україну, а от говорити з тими, хто взагалі заперечує право Української держави на існування, неможливо.

Усім зрозуміло, що влада дає вказівки для медіа. Може бути якась важлива політична заява, культурологічна акція, яка чомусь не потрапляє в жодні новини. Значить, є вказівка, координація.

— **А яка ситуація в царині друкованих медіа?**

— Україна — нація, яка майже не читає, і в цьому найбільша біда. Польща менша за Україну, але подивіться накладі щоденних газет. Найбільші, а їх кілька, мають наклад по 300—800 тисяч. А також потужний сегмент тижневої преси, велика релігійна преса — журнал “Гість тижневий” має півмільйонний наклад. У нас зовсім інша позиція: не читатимемо, бо воно мене втомлює. Це неправильно. Погане розповсюдження, слабкий рекламний ринок також роблять свою справу.

Звичайно, швидко розвивається Інтернет. Але навіть найпотужніше інтернет-видання — “Українську правду” читають десь 150 тисяч людей. Є в нас гарні українські газети, але, на жаль, поширені в надто малій аудиторії.

— **Ви є засновником і головним редактором інтернет-сайту “Історична правда”.**

— Ідею я виношував давно. Спочатку хотів робити популярний історичний паперовий місячник. Такі журнали є в багатьох країнах, там у популярній формі йдеться про історію. Я зібрав чимало таких журналів, вів переговори з Польщею, Швецією, щоб купувати у них якийсь контент. Але все загальмувалося через малу купівельну спроможність масового читача, високу вартість друку, паперу. Тож це поки що нереально, тому й створив сайт. Це моя громадська робота, за яку не отримую жодної винагороди. Мені допомагають двоє колег — з “Української правди” і з газети “Україна молода”, теж на громадських засадах. Співпрацюємо з двома Львівськими інституціями: Центр досліджень визвольного руху і Національний музей “Тюрма на Лонцького”. Звертаємося до всіх людей, які мають якісь документи з історії, фото, зокрема з недавньої історії (про той же Майдан), надати ці матеріали. Пропонуємо співпрацю всім дослідникам.

— **Сайт досить швидко став популярним.**

— Середня відвідуваність — більше десяти тисяч читачів на добу. Скажімо, публікацію про Бандеру прочитало 42 тисячі користувачів. На другому місці з відвідуваності після України читачі США, на третьому — Канада, потім Польща, Німеччина, Росія, Прибалтика. В основному ті країни, де чимало українців. Якби ми ще мали російськомовну версію, було б дуже багато нових читачів. Просто поки що не маємо на це ресурсу. З просвітницької точки зору це треба робити, доносити громадянам Росії нашу історію, та й українцям із наших східних регіонів. До речі, нас там читають. На першому місці Київ і Львів, а потім ідуть Харків, Донецьк, Одеса, Дніпропетровськ. Історія цікавить людей, вона проходить крізь їхні серця.

Спілкувався
Петро АНТОНЕНКО

МОВА ВИВІСОК: СПЕЦИФІКА ПІВНОЧІ ТА ПІВДНЯ

Сергій ЛАЩЕНКО

Вивіски — це своєрідні “датчики”, вони можуть сигналізувати. І сигнали ці повинна сприймати кожна освічена людина, небайдужа до того, що відбувається з мовою у суспільстві.

Відсутність рідномовних вивісок може впливати на мовні установки дітей, підлітків, молоді. У їхній підсвідомості сформується своя “шкала престижності” мов, вона буде не такою, як у старшого покоління. Звичайно, вивісками не українізуєш тих, хто українізувати не хоче. Зате вони — реальні індикатори “українськості” території. Тому й маю такий інтерес до теми.

У тому, що “Закон про мови” (1989 р.) в повному обсязі ніколи не виконувався, навряд чи когось треба переконувати. Хоча навіть часткове виконання закону є неабияким плюсом для українства. Скажімо, галицьким чиновникам було легше, вони відчували потужну підтримку народу, а ось на Сході доводилося долати активний опір.

Молодше покоління, судячи з усього, виростає лояльнішим до української мови. Незалежність принесла із собою певні позитивні зміни.

Скажімо, в Житомирі українські вивіски переважають. Але серед певних груп населення спостерігаємо неусвідомлений потяг до двомовності. Мабуть, це накладає відбиток і на позицію офіційного Житомира. Таблички з назвами вулиць тут трапляються й російсь-

ською, хоч українських значно більше. Мені невідомо, чи обговорювалося це питання на рівні громадськості, але враження таке, що місто не довело справу до кінця. В одному й тому магазині можна побачити напис: “Взуття”, а поряд такими ж великими літерами: “Склад обуви”. До речі, подібних прикладів демонстративної толерантності й “реальної двомовності” в північних областях багато. Якось звернув увагу, що весь Чернігів заліплений оголошеннями: “Товари с таможни”, а далі... перелік товарів українською мовою. Чому не написали “Товари з митниці”? Хіба що ось так чиновники врахували ступінь зросійщеності місцевого населення. Хоча школи в місті формально українські, але і молодь, і старше покоління продовжує спілкуватися російською. Ситуація в Щорсі Чернігівської області також підтверджує порушення “Закону про мови” в ім’я... толерантності. Попри те, що й віддаль між згаданими містами чимала, і адміністративний статус різний, але тенденції ті ж. Скажімо, назва “Коржовский рынок”, а нижче табличка: “Ринок названо на честь першого поселенця Коржа...” і так далі.

Огляньмо Київ — хоча державна мова в столиці мала б обєригатися як зіниця ока, тут також вистає прикладів хохляцького самоприниження. Ось помітний напис трьома мовами. Угорі англійською: “No parking”, нижче російською: “Не

паркуватися”, а вже під цими “панськими” мовами скромно примостилося й вітчизняне: “Не паркуватися”. Що це? Ще одне яскраве свідчення української супертолерантності?

Якщо порівняти з північними областями України, то різниця на півдні суттєва. Суцільної “українізації” тут не відбувається: українськомовних вивісок уже відсотків 45. Причому, на околицях їх густіше, а в центрі — менше. Це особливість саме Одеси, бо в інших містах Півдня і Сходу якраз навпаки: чим ближче до центру, тим більше державної мови. Одесити частенько поєднують дві мови: якщо є “Ремонт годинників”, то десь буде і “Ремонт часов”.

Херсон зовні більш український: майже 60 % вивісок державною мовою. Кажуть, що свого часу Олесь Гончар не дав зрусифікувати кілька останніх українських шкіл.

Тому освітянська статистика тут завжди була трохи кращою, ніж у сусідніх Миколаївській і Запорізькій областях. Тут не ігнорують української мови так явно, як це роблять у Криму. Якщо говорити саме про вивіски, то батьки міста подбали про двомовність. Ось яким є центральний проспект Ушакова: “Салон квітів. / Цветы для любимых”. “Снежная королева”. Хутрянні вироби. Шуби”. “Гральні автомати. / Игровые автоматы” і т. п.

Як бачимо, майже кожен заклад дотримується двомовності. Звичайно, це коли йдеться про вивіски, а не про спілкування персоналу з клієнтами. Друге питання важче піддається дослідженню, але ми спробували. Переважно відповідають російською, але досить ввічливо. Кожен п’ятий переходить на українську. Від Херсона враження загалом позитивне. Він кращий, ніж інші міста Півдня.

Якщо просуватися далі на схід, то української мови стає менше: Мелітополь, Бердянськ, Маріуполь суттєво відстають від Херсона. Українськомовних вивісок набереться, може, з 20 відсотків. І саме в цих краях найбільше кричать про “наси́льницьку українізацію”! Просвітяні, зверніть увагу місцевих прихильників офіційної двомовності на кричущий контраст із північними зразками толерантності. А вивіски — це якраз те, що легко піддається виправленню.

Володимир СОКИРА МОЄ РІДНЕ СЕЛО

*У відпустку у свій Миколаїв
Я приїхав із міста Черкас.
В те село, де орав я і сіяв,
В той колгосп, де телята я пас.*

*Що побачив я — страшно сказати,
Розчахнулося серце моє:
Онімілі розкрадені хати,
І у кузні коваль не кує.*

*Не колосяться жито й пшениці,
Розпатрошені ферми й сади,
І на цвинтарі виють вовчиці,
У криницях немає води.*

*Вимирають Івани й Степани,
Не щебечуть в гаях солов’ї,
Не співають гармошки й баяни,
Не кохаються діти твої.*

*Позрізали дубки в лісосузі,
Взявся терном сільський стадіон,
Зажурилась калина у лузі,
І не п’ють на Різдво самогон.*

*Моє рідне село Миколаїв,
Мої верби, мої солов’ї...
Чомусь серце щемить, як згадаю
Запечалені очі твої.*

*Мої рідні село, поле й нива,
Перші кроки, лелеки й рілля,
Мабуть, доля твоя нещаслива,
Без кохання черствіє земля.*

*Не село і не хутір ти нині,
Серед вулиць дерева ростуть,
Табунами біжать дикі свині,
Буйним цвітом сади не цвітуть.*

*Димарі заросли сивим мохом,
Причайлися сльози на склі,
І милуються чортополохом
Чорних воронів очі сумні.*

*Як давно вже минув тридцять
третій,
Й відгриміла проклята війна,
Миколаїв, нещасний, обтертий,
Розриваєш мене ти щодня.*

*Ти мій сад, ненаглядний красою,
Моя юність, мій біль і печаль.
Я завжди переймаюсь тобою,
Ой до болю мені тебе жаль.*

*Минуть роки, загояться рани
У серцях збанкрутілих людей.
Заспівають гармошки й баяни,
І дівчата народять дітей.*

*І відродиться мій Миколаїв,
І повернеться молодь в село.
Тож не падайте духом, селяни,
Чого в нас на віку не було?!*

*Тож подякуєм дружно Тарасу
За сакральний його “Заповіт”,
Щоб школярка із першого класу
Закохалася в край свій і рід.*

*Залишив я сльозу на калині,
Відчув серцем, як стогне земля,
І присвячую вірші Катерині,
Вона — мати і доля моя.*

Анатолій КОВАЛЬЧУК, голова Бориспільського об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка

Іван Дзюба, автор ґрунтовної праці “Інтернаціоналізм чи русифікація”, написаної в похмурі роки брежнєвщини, в якій науково розкрито механізм зросійщення українців у колишній УРСР, нещодавно зауважив, що в самостійній Україні ми давно мали б забути порушені в його книзі проблеми. На жаль, вони й нині актуальні. Бо українська мова ще й досі не утвердилася як державна, не стала одним із чинників єднання і консолідації української політичної нації.

Констатуючи, що Україна, на відміну від багатьох сусідніх держав, майже 20 років безпорадно борсається в багні політичних, економічних, моральних і духовних проблем, багато-хто наполегливо шукає причину цього ганебного явища і шляхи його подолання. Адже знаємо чимало прикладів, коли навіть за коротший час бідні на ресурси, але сильні духом країни воскресали з попелу і ставали “економічними тиграми”.

Отже, чого важливого не вистає українцям, щоб стати шанованим у світі, повноцінним народом, а нашої Батьківщині — авторитетною, сильною, заможною держа-

А ЩО Ж У НАС?

вою? Щоб швидкими темпами розвивалася економіка, культура, щоб наша мова стала престижною і дзвінко лунала на всьому просторі від Дону до Сяну. Найближчі до істини ті, хто причину негараздів у всіх сферах радить шукати в самому народі, у відсутності в нього багатьох потрібних для державотворення морально-духовних якостей. Передусім активного, дієвого патріотизму. Жоден народ не збудував держави без цього святого почуття.

Справжній український патріот — високодуховна людина, для якої Україна — рідна земля, єдина, Богом дана Батьківщина. На своїй землі, долаючи труднощі й перепони, разом з однодумцями патріот працює на її могутність, утверджує себе і свій народ.

Не є патріотами ті, хто не залежно від посад за давньою звичкою моляться до чужих ідолів, повернувши голову на зорі чи хрести сусідньої країни. Саме тому видатний український поет Євген Маланюк закликав українців, передусім інтелігенцію, знищити в собі “духовного москаля” й дивитися на всі речі кризь призму національного інтересу. Кожне слово, сказане чужою мовою, на його переконання, — плювок у душу матері — України,

це акт національної зради. Слова мислителя й патріота, який, до речі, за походженням тільки на чверть був українцем, актуальні й нині.

Із вини непатріотичної влади культурно-мовний та інформаційний простір України окупований чужою державою. За 20 років усі можновладці дуже мало зробили для охоплення національно-патріотичним вихованням мільйонів української молоді.

Кожна повноцінна держава, яка прагне мати історичну перспективу, зберегти свою самобутність у цьому глобалізованому світі, цілеспрямовано й системно плеає у своїх громадян патріотичні почуття, національну гідність і гордість. Починаючи з наймолодшого віку, дітям прищеплюють любов до своєї мови, культури, природи, малої і великої батьківщини.

А що ж у нас? З досвіду праці заступником голови Бориспільської РДА знаю: дошкільне, а особливо, шкільне виховання справді спрямоване на те, щоб сформувати дитину свідомим українцем. Проте, на жаль, поза школою молодь дуже часто потрапляє в антиукраїнську атмосферу, яка нівелює, або й руйнує національно-патріотичний багаж, закладений учителем. Націо-

нальним нігілізмом, космополітизмом, а найчастіше москвофільством пронизана сфера розваг, видовищ і дозвілля. Очевидно, це одна з причин байдужості багатьох українців до своєї мови, а отже, й Батьківщини. Дехто каже: незалежна Україна мені особисто нічого не дала. За що ж маю її любити, розмовляти її мовою? Як тут не згадати слів 35-го президента США Дж. Кеннеді: “Не питай, що дала тобі Америка. Краще скажи, що зробив для неї ти”.

Нинішній незадовільний стан функціонування української мови є загрозливим для національної безпеки нашої держави. Адже йдеться про те, чи вистіть Україна у світі, де виживають сильні, в якому конкуруватимуть економіки, культури й мови. Чи збережеться її національний характер?

За прогнозами футурологів, до кінця нинішнього століття кількість мов у світі з майже 6000 скоротиться наполовину. Невже допустимо, щоб наша прекрасна мова вмерла, народ безслідно розсіявся по землі, а Україну заселили вихідці з інших країн і континентів?

Голос сумління підказує кожному патріоту, що Україну треба рятувати від загибелі. За прикладом інших країн у питаннях захисту національних економічних і духовних цінностей влада й патріотична громадськість мають діяти послідовно та безкомпромісно.

усе! А те, що російськомовний українець ідентифікує себе як українець, любить свою країну, пишається своїм минулим і не мислить себе без України, — нічого не вартує.

Тоді, за їхньою логікою, російськомовних українців, що є мешканцями Росії, треба теж усіх записувати росіянами. І тоді не треба боротися в Росії за відкриття українських шкіл, створювати культурні центри, відкривати українські бібліотеки. Скрізь, куди не глянь, росіяни. Цього російські чільники і хочуть. Але російські українці з цим не погоджуються. І борються

там за свої національні права, що Кремлю не дуже подобається.

В Україні йде наступ на все українське, й на мову. Скорочується кількість українських шкіл, розширюється сфера вжитку російської, зокрема і на телебаченні, спотворюється наша історія. Українець повинен вивчати світове культурне, наукове надбання не українською чи англійською, яку розуміє чи не все людство, а лише російською.

Назвати це інакше, як мовний геноцид, язик не повертається.

А тут ще і свої добродіти цинічно з усіх сил стараються.

МОВНИЙ ГЕНОЦИД

Володимир КРАСОВСЬКИЙ, м. Стаханов Луганської обл.

Немає меж цинізму, з яким українжери глумляться зі всього українського і, зокрема, української мови. Ось декілька прикладів.

Чую якось по радіо “Ера”, що борці за впровадження в Україні російської мови як другої державної,

пропонують російськомовним українцям під час майбутнього перепису населення записувати себе росіянами. З якого це дива? Серед моїх знайомих на Донбасі є чимало українців, які розмовляють російською. То що, їм записуватися росіянами? І кому це треба? Виявляється, треба. Якщо вони запишуться росіянами, то відсоток росіян в Україні зросте, і, можливо, досягне рівня українськомовних. Тоді, стверджують українофоби, російську мову як другу державну можна ввести дуже легко. Буди вагомий аргумент: нас багато. Он воно що! Російська мова понад

Надія КИР'ЯН
Фото Олеса ДМИТРЕНКА

Перед врученням премії Павло Мовчан коротко проаналізував сучасну мовну ситуацію, наголосив на надзвичайній важливості мови в культурі й житті нації. “Коли вживаємо словосполучення “рідна мова”, — сказав Павло Михайлович, — ми усвідомлюємо, що це стосується найсвятішого, найвизначальнішого, що в нас є. Бо рідномов'я, за висловом митрополита Огієнка — це не просто дарунок, а й певні зобов'язання. Це даровано нам самим Господом Богом. І коли відбуваються замаху на життя нації, це викликає збурення, опір проти русифікації, яка тривала 70 років, а фактично не припинилася й тепер. Більше того, не було такого цинічного періоду, який ми переживаємо нині в нібито незалежній Україні. Виступаючи в Харкові, Ліна Костенко сказала: “Я набагато незалежніша, ніж наша Україна”. І вона мала рацію.

Нині незалежність піддається ерозійному процесові. Від кого Україна незалежна? Напевно, від нас. Сьогодні нас уже не 52 мільйони, а менше, ніж 46. Я розумію це так, що відбувається зачистка української території від українців. Зачистка, яка почалася з того, що найсвітліші уми залишили Ук-

раїну, найбагатші об'єкти прибрані до рук. Залишилися забрати землю — найцінніше й найсвятіше. Сьогодні, коли світ переповнений паперовими грошима, він хоче підперти нашими ґрунтами свої порожні папірці, щоб, прибравши їх до рук, остаточно нас звідси вижити.

Цей процес проходило дуже багато етнічних земель, материків. Так Латинська Америка поступово втрачала свої землі й конкістадори витісняли на узбіччя все, що було пов'язано з тією землею, міфологією, словом. Земля настільки зріднена й спо-

Олесю Ковальчук вітає Володимир Василенко

МИ БУЛИ, МИ Є, МИ БУДЕМО

Під час святкування Дня рідної мови, організованого Всеукраїнським товариством “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, його голова, народний депутат України Павло Мовчан вручив просвітянську премію імені Бориса Грінченка цьогорічним лауреатам. Ними стали подвизники на ниві українського слова: вчителька з Волині Олеся Ковальчук; доктор юридичних наук, заслужений юрист України Володимир Василенко та письменник, культуролог, шеф-редактор журналу “Український Світ” Олександр Шокало.

лучена зі словом, мовою, що ми її чуємо. Рідне слово не виникає з нічого, за кожним словом — величезна історія, біографія. Це тисячоліттями укладалося в легенди, міфи, крилаті вислови, ідіоми, фразеологізми.

Ми нещодавно видали “Великий тлумачний словник” під редакцією академіків Інституту української мови. На його підготовку було затрачено 5 років напруженої праці нашого Видавничого центру “Просвіта” і

двох наукових установ. Кожне слово має свою вагу, свою енергію. І неже ми, на догоду групі неуків, групі, яка прийшла фактично як завойовники нашої землі, віддамо цей скарб? Кому? Тим, хто буде спекулювати нашою землею, якою не давали спекулювати ні в арійські часи, ні в скіфські, ні в княжу, ні в козацьку, ні в посткозацьку добу. Запевняю вас, що нічого в них не вийде. Ми були, ми є, ми будемо, а завойовники тікатимуть з України, бо за нами віки, з нами рідне слово, яке ми відстоюватимемо завжди.

У Будинку письменників вручаємо достойникам премію імені Бориса Грінченка, людини, яка в надзвичайно скрутних умовах зробила величезну справу. Його 4-томний словник — це ті підвалини, на яких ми стоїмо й стоятимемо. Наші словникові запаси збільшуються, робота триває. Слово

живе, пульсує, напоєне величезною енергією. Адже не випадково сказано, що в почині було Слово, і Слово було Бог. Хто може повстати проти Бога?

Ми повертаємося в нову хвилю протесту, щоб сказати: ми оборонимо нашу перспективу”.

Після вручення премії лауреатам відбувся чудовий концерт. Виступили поважні колективи: ансамбль “Криниця” Київського Будинку вчених під керівництвом Леопольда Яценка; народний хор “Надія” (керівник Надія Гладішевська); і молоді виконавці — аспірантка Національного педуніверситету імені М. Драгоманова Руслана Лоцман виконала власні пісні. Вона, до речі, зауважила, що свято рідної мови повинно бути не раз на рік, а щодня.

Усім дуже сподобалася літературно-музична композиція “Жіночий портрет” за творами лауреата Шевченківської премії Любові Голоти у виконанні заслуженої артистки України Тетяни Негрій. Вечір удався.

Закінчення. Поч. на стор. 1

Але то наслідок, причина лежить глибше, у сутності людської натури. Це вже потім, коли вивітриться п'янка ейфорія перемоги “лицарства й духовного аристократизму” Майдану (всупереч твердженню деяких філософів, не кажучи про примітивних і не дуже ворогів), коли істеблішмент почне з биття горшків, ми вочевидь побачимо — ні, прозріємо! — що він...сам собі метою став, з'єднавши в єдиний культ пошану до ідеї і до своєї власної особи.

Хоча — що звинувачувати, кого визнати винним. Усупереч бажанням пересічних громадян наші “жірондисти”** не стали фокусом (не сфокусували) національної ідеї під час перебування при владі. Натомість викинули інший фокус — суто прагматичний. Як і герой “Трьох хвилин” — Жірондист, кинутий за ґрати, вони не встояли перед спокусою стрибнути у “вікно і вниз по шнуру гайда!” до вільного і ситого життя. Що їм держава, що народ!

Народ же без мови, без історичної пам'яті — іграшка в руках будь-якого пройдисвіта. Тому за їх бажання, за допомогою “політтехнологів “белокаменної” наш Південь, Схід (насамперед — Донбас) й стає Вандеєю***. Виграють усі, крім тих мільйонів, що живуть з власних пучок, із своїх мізків.

«ЩО БІЛЬШЕ ВІЧНЕ — ТІЛО ЧИ ІДЕЯ?»

У драмі “Три хвилини” подібних паралелей безліч. Візьмімо хоча б експансію і суть московського патріархату. Чи не про них це:

...Не зогнив ще хрест
після розп'ятих, як уже в ідею
гнилизна кинулась і ті “церкви”,
мов плями цвілі на сирій будові,
повстали на громаді християнській.

Проходить час і перед сучасником, як і перед благополучним новітнім жірондистом назріває усвідомлення і переконання:

Я знаю те, що кожний сам за себе —
і месник, і борець або — ніщо,
бо кожний має тільки власну долю,
бо кожний в світі може тільки жити
або вмирати, третього ж нічого
не суджено на цьому світі людям.

Це не маніфест егоцентризму, ні! Це либонь звернення до особистої відповідальності й спадкового почуття “лицарства й духовного аристократизму”. Це воно не дає затоптати, принизити, звалтувати людську гідність, відняти мову прадідів, історію власного роду, власне світобачення. І дилему “що більше вічне — тіло чи ідея?” допомагає вирішити на користь останньої.

Із часом ми всі зрозуміли, що вже над-

то багато було серед нас ворожнечі й недовіри, образ і амбіцій. Боротьба відбувалася навіть між тими, що йшли до мети паралельними шляхами. Той розбрат, відсутність єдності прекрасно показала Українка в іншій міні-драмі — “В домі роботи...”. Єгипетські раби — і єгиптянин, і гебрей — будують храм величний. У кожного із них неоднакове ставлення до праці, хай навіть рабської. Останньому — гебрею — в якого інша є мета, робота над храмом осоружна, ненависна:

...Розруйнував би
усі ті храми ваші й піраміди!
Порозбивав би всі камінні довбні!
Всіх мертвяків повикидав би геть!
Загородив би Ніл і затопив би
увесь цей край неволі!

Першому — єгиптянину — це сенс його життя. Він не полишив би це й на волі. І ставлення таке зневажливе, злостиве гебрея призводить до бійки. Лиш згодом, отримавши кийв наглядача і на додаток покарання працювати без упину, він спам'ятався:

... не гнівайся на мене,
воно, я знаю, не годиться битись,
але скипіло серце. Я й забув,
що ми ж таки товариші з тобою,

бо маємо ж ми спільний дім робити.
Ти вже прости.

Однак переконати цим гебрея не вдається: він “раб рабів”. І працювати над чужим, не своєї країни величним храмом буде лиш з понуки. В неволі, без ідеї, своя сорочка буде ближче йому до тіла. Алегорична, але яка яскрава і прониклива картина поетеси. Вона тоді вже бачила пророко те, чого не здатні й досьогодні збагнути наші можновладці.

Микола ЦИМБАЛЮК

* Монтаньяри — революційно-демократичне угруповання депутатів Законодавчих зборів і Конвенту в період французької буржуазної революції XVIII ст. Назва походить від франц. La montagne (гора) і виникла у зв'язку з тим, що монтаньяри займали верхні місця в залі засідань.

** Жірондисти — політична партія за тих же часів, яка представляла інтереси великої торговельно-промислової буржуазії. Прийшовши до влади через кілька років по революції, вони виступили проти поглиблення революції, а згодом стали на шлях контрреволюції.

*** Вандея — департамент Франції, який під час французької революції був центром реакційних заколотів роялістів і католицького духовництва. Пізніше цей термін став вживатися для позначення вогнищ контрреволюції.

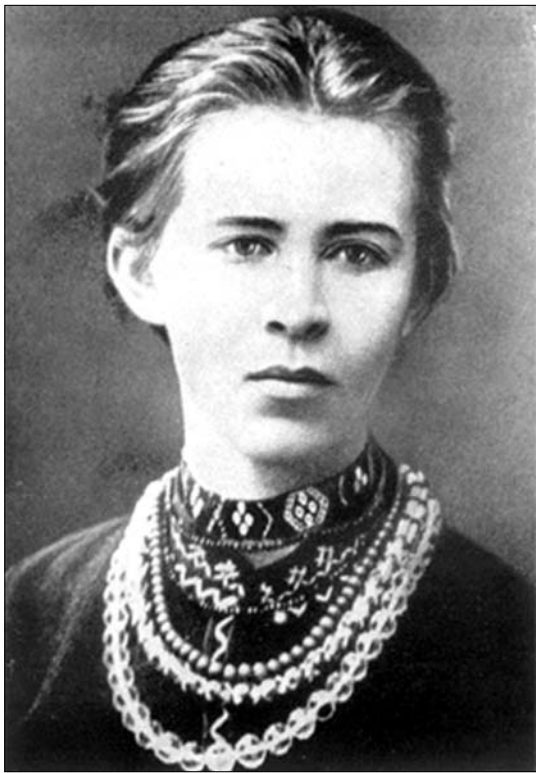

“25 лютого минає 140 років від дня народження Лариси Косач, котра золотими літерами вкарбувала своє ім'я серед когорти національних геніїв світу”.

ЛЕСЯ УКРАЇНКА: «МЕСНИКИ ДУЖІ

До 140-річчя від дня народження

Іван Франко визнав Лесю Українку послідовницею Т. Шевченка і най-мужнішим поетом України. Багатогранний талант Лесі Українки виявився у найрізноманітніших сферах літературної праці — вона була ліриком, драматургом, прозаїком, літературним критиком і публіцистом, перекладачем і фольклористом. Але вона не лише потужний і різнобічний талант, а й непримиренний борець за кращу долю рідного краю. Її талант поєднав гаряче серце патріота і самовідданість, світлий розум філософа і жіночу ніжність, грацію та шляхетність. Вона — символ мужності і боротьби — здобула у світі високе ім'я народної поетеси. Про що б вона не писала — про Україну чи античну Грецію, середньовічну Європу або стародавній Схід — думала про майбуття свого народу, вірила і боролась за нього до останнього подиху. Леся Українка належить до митців, котрі пережили свій час, її літературна спадщина назавжди стала однією з вершин художньої свідомості українського народу і водночас видатним явищем світової літератури. Ім'я поетеси овіяно всенародною любов'ю. Просвітяни пишуться тим, що Леся Українка — одна з фундаторів Матері-Просвіти. 25 лютого минає 140 років від дня народження Лариси Косач, котра золотими літерами вкарбувала своє ім'я серед когорти національних геніїв світу. Україна з любов'ю до великої дочки нашого народу готує заплановані заздалегідь заходи шани: наукові конференції, інсценізації драм, конкурси читців її імені, ювілейні екскурсії пам'ятними місцями Лесі Українки...

ЇЇ ПРОВІДНА ЗІРКА

Святослав ВАСИЛЬЧУК, голова Житомирського обласного об'єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Моя бабуна Федора (батькова мати) розповідала, як із дідусем Олексом іздили з-під Рівного, де мешкали, до Звягеля, бо там у селі Жолобному є наша родина. То заїжджали до вчителя тамтешньої школи, і він казав, що Леся Українка народилася в цьому-таки Звягелі, навіть показав ту хатину неподалік Случа.

Коли я чув теє, задумав звияжне: як вирослу, поїду обов'язково до Звягеля, знайду ту хатину, побуваю в оселі, де народилась і жила Леся Українка. Мені здавалося, що в тій хатині досі лунають її слова, дивна пісня, яку там щовчора співають на подвір'ї хлопці й дівчата...

В дорослому віці оселився я в Житомирі. А Звягель (чи то Новоград-Волинський) від нього на захід, по Брест-Литовському шляху — лише 90 кілометрів. А в ньому музей Лесі Українки саме в тій хатині, де вона народилася. У центрі міста — величний пам'ятник нашій визначній землячці, виготовлений із червоного поліського каменю — лабрадориту.

Пам'ятають і шанують Лесю Українку на Житомирщині. За її мужнє правдиве слово, за любов до України, за непримиренність до зла.

Вільний дух, енциклопедичні знання, по-тяг до літературної праці Леся успадкувала від матері, яка була переконаною українською патріоткою, вчила дітей української мови, прищепила їм любов і повагу до народного слова, пісні, традицій і звичаїв. У сім'ї домінувало українське слово. Леся, як і всі діти, виростала в духовній аурі рідної Волині, в рідному слові, пісні, колядках і щедрівках, приказках-приповідках. Вони вбирали ту духовну силу в свої юні душі, аби зберегти на все життя, і бути вірними своїм духовним ідеалам.

Та повернімося в сьогодення. За часів Совецького Союзу тривалий час офіційно вважалося, що Леся Українка ніколи не жила у Звягелі (Новограді-Волинському на Житомирщині). Вшанування пам'яті цієї геніальної поетеси і громадського діяча, полум'яної патріотки України, для котрої справа боротьби за визволення рідного народу з-під ярма як Російської, так і Австро-Угорської імперій (останній належали західні українські етнічні землі Галичини, Буковини, Закарпаття, Лемківщина, Надсяння, стала провідною зіркою її життя, його сенсом і метою — відбувалося лише на Луччині (нинішня Волинська область). Центром подій були, як правило, с. Колодяжне, де була садиба Косачів і де мешкала тривалий час уся сім'я, та ще в Луцьку.

Але ж туди Косачі переїхали із Звягеля в 1878 році, коли маленький Лесі виповнилося

7 років. І лише згодом, у 50-х роках ХХ ст. в Новограді-Волинському було знайдено у метричній книзі Преображенської церкви запис про народження Лариси Петрівни Косач (Лесі Українки) 13 лютого 1871 року за ст. стилем (25 лютого — за новим).

Власне, відтоді увага науковців, літераторів звернена до Новограда-Волинського: тут знайшли й будиночок, де народилася Леся (хата Окружків), а неподалік — інший будинок, куди недовзі перебралась сім'я Косачів (у Звягелі народилися троє старших їхніх дітей — Михайло, Лариса та Ольга); троє молодших (Микола, Оксана, Ісидора) народилися на Волині в Колодяжному. І тоді в ошатному будиночку, який сім'я Косачів знімала у звягельського міщанина Окружка, заснували музей Лесі Українки. Відкрито його 1971 року, до 100-річчя від дня народження нашої видатної землячки, геніальної поетеси і громадського діяча Лесі Українки.

Цей музей згодом значно розширився, став центром наукової та громадської роботи, пов'язаної із життям і діяльністю Лесі Українки. Щороку в день її народження, 25 лютого, сюди приїздить, приходять письменники, художники, науковці й просто шанувальники Лесиної творчості не лише з Новограда-Волинського та Житомира, а й усієї України та із Грузії. В затишному виставочному залі відбуваються читання Лесиних творів, декламують свої вірші відповідної тематики поети, виступають музиканти, співаки, організовуються художні виставки; в міському Палаці культури відбуваються науково-практичні конференції, присвячені життю й діяльності видатної української поетеси.

Щороку, наприкінці липня, в місті знову відбуваються велелюдні зібрання громадськості області та України, а також, як правило, делегацій сусідніх нам держав, приурочені до дня смерті поетеси, що мають назву “Лесині джерела”. Тут нагороджують лауреатів премії імені Лесі Українки.

Цього року відзначаємо 140 років від дня народження Лесі Українки. Зважаючи на значущу дату, правління обласного об'єднання “Просвіти” звернулося ще восени минулого року до голови обласної державної адміністрації Сергія Рижук з пропозицією ухвалити розпорядження про гідне вшанування пам'ятної дати. З аналогічним листом звер-

нулися ми й до Верховної Ради України.

В жовтні 2010 року було прийнято Постанову Верховної Ради “Про відзначення 140-річчя від дня народження видатної української поетеси, громадського діяча Лесі Українки (Лариси Петрівни Косач-Квітки)”. Нею, зокрема, передбачено виділити кошти на ремонт музею Лесі Українки в Ялті, перевидання повного зібрання творів Лесі Українки, організувати тематичні виставки, присвячені життю й діяльності поетеси, показати тематичні теле-радіопередачі тощо. Не обійшлося й без курйозу: рекомендовано органам влади Волинської області подати до ВР свої пропозиції до свята. І зовсім забуто Житомирську область, адже саме тут, у Новограді-Волинському (колишньому Звягелі) народилася Лариса Петрівна Косач, де вже сорок років діє музей її імені.

Голова облдержадміністрації теж видав розпорядження про гідне відзначення в області 140-річчя від дня народження Лесі Українки. Утворено оргкомітет, до якого ввійшов і представник “Просвіти”. Затверджено заходи до ювілею. В їх рамках — науково-літературне засідання “Плеяда паростків Лесиною краєм” в музеї Лесі Українки в Новограді-Волинському, проведення телемосту “Новоград-Волинський — Сурамі (Грузія)”, Всеукраїнська конференція “Слово твоє невимрує в віках”, обласний конкурс читців-декламаторів творів Лесі Українки, презентація екскурсійно-туристичного маршруту “Мала батьківщина великої Українки”, студентська конференція “Вклонімося доземно жінці незборимій” у Житомирському державному університеті ім. І. Франка, літературні читання творів Лесі Українки в навчальних закладах області, а також тематичні уроки, виховні години, бесіди, лекції, відеоекскурсії, а в бібліотеках — тематичні книжкові та фотовиставки, читачькі конференції, присвячені життю і творчості нашої видатної землячки, геніальної поетеси Лесі Українки.

ВОЛИНЬ ВШАНОВУЄ СЛАВЕТНУ ЗЕМЛЯЧКУ

Микола КУЧЕРЕПА, голова Волинського об'єднання “Просвіти”

Леся Українка — славетна наша землячка — завжди знаходить пошанування серед волинян. У нас є музей-садиба в селі Колодяжному Ковельського району, де працюють віддані знавці життя й творчості Лесі Українки. Там уже проводять різні заходи до 140-річчя від дня народження поетеси. Волинський національний університет носить ім'я Лесі Українки, і лівову частку заходів до ювілею проводитиме саме цей колектив. Тут відбудуться: літературно-мистецька композиція “Крилате слово — от моя стріла”; урочиста академія, на яку обіцяли приїхати академіки Микола Жулинський, Мирослав Попович, письменниця Оксана Забужко та інші; виставки художніх робіт студентів і викладачів із Волинського університету мистецтв; конкурс читців поезій Лесі Українки; вистави; ювілейна експозиція; презентація наукових видань; презентація бібліографічного покажчика “Леся Українка на сторінках журналу “Слово і час”, у якій братиме участь головний редактор цього журналу Л. Скупейко й упорядник Л. Златогорська.

Просвітянські заходи також будуть проведені й у Луцьку, і в районах. Зокрема в Горохівському районі вже пройшов конкурс декламаторів, літературний вечір “Безсмертна дочка Прометея” з переглядом фільму “Лісова пісня” для учнів шкіл цього району. Голова Луцького міського об'єднання “Просвіти” Оксана Кучинко докладає багато зусиль, щоб організувати літературно-мистецький вечір “Хотіла б я піснею стати”. У ньому візьмуть участь студенти Волинського училища культури й просвітяни.

При Волинському краєзнавчому музеї діє активний осередок “Просвіти”, який має назву “Світець”, де також проводитимуть різні заходи.

У Луцьку є три пам'ятники Лесі Українки. Волинська адміністрація разом з обласним відділенням НСПУ проведе в центрі, біля пам'ятника на Театральному майдані мітинг, урочисте покладання квітів. Опісля у Волинському обласному академічному театрі відбудеться музично-драматична вистава “Голгофа” за драмами Лесі Українки “Одержима” та “На полі крові”. Режисер-постановник — Розстальний.

Багато заходів із цієї нагоди проводитиме й Волинська організація НСПУ.

У бібліотеці кожного мешканця нашого краю є твори Лесі Українки, Волинь пишається, що має таку талановиту поетесу.

ВІЗЬМУТЬ МОЮ ЗБРОЮ»

КВІТКА ЛОМИКАМІНЬ

Віктор ХОМЕНКО,
Крим

Щедре обдарування маленька Леся виявила вже п'ятирічною, займаючись на фортепіано. На думку рідних, якби хвороба не скалічила руку дівчинки, то, певно, композитором Ларисою Косач Україна пишалася б не менше, ніж Лесею Українкою-поетесою.

9-річною вона написала свій перший вірш “Надія”, вже у ньому виявивши свій непересічний талант. Із того часу, власне, й почнеться її тяжка хвороба, яку вже доросла Леся назве “трагічною тридцятилітньою війною”. Із спогадів сестри Ольги: “6 січня 1881 року в Луцьку Леся пішла на річку Стир подивитися як святять воду. Десь посеред обряду, під вагою людей лід почав осідати, вода виступила з ополонки і почала підтоплювати тих, хто стояв посередині. Вибратися з натовпу було неможливо. Лесині ваянці промокли. Від води звело ноги... Скоро Леся захворіла: у неї почала сильно боліти права нога, та вона терпляче зносила біль. Швидко після цього вона злягла: так сильно боліла права нога, був не гострий ревматизм, а вогнище туберкульозу кістки, що перекинувся на легені й нирки. Довелося оперувати. Потім знову заболіла нога — ще одна операція. Невеличкий відпочинок від болю... і туберкульоз знаходять уже в легенях. Леся лікується в Карпатах й Італії, а хвороба перекидається на нирки”. Підступна недуга приречла на прочуд обдаровану дівчину на безкінечні мандри теплими краями в пошуках зцілення. Лікувалася в Грузії й Болгарії, Італії та Єгипті, Австрії й Німеччині.

Із Кримом, передусім — Ялтою, де Лесю Українку ласкаво зігрівало щедre кримське сонце, тісно пов'язане її страдницьке й мужнє життя, діяльність і творчість. Влітку 1890 року вона вперше приїхала лікуватися на цілющі грязі Сакського курорту. Після лікування Леся разом із матір'ю вирушили в невеличку подорож півостровом.

Сюди вона приїздила в 1897—1898, 1907—1908 роках. Тут мужньо, наполегливо, вперто долала численні перешкоди долі й тяжку фізичну недугу. Лише в одному з листів зізналася, як важко давалися їй прогулянки до моря: “...тут я дійшла такого стану, що лягала в городських скверах, сливе на вулиці, від нападів морочення голови...” Щоб підбадьорити Лесю, в Ялту в різний час до неї в гості приїздили тітка Олена Кисленко-Приходько, мати — Олена Пчілка, батько — Петро Косач, сестри — Ольга й Оксана, а влітку 1897 року — брат Михайло, старший за Лесю всього на 1,5 роки. В дитинстві цих “нерозлийвод” навіть жартома називали “Мишолосіє”, (бо до п'яти років Лесю вдома звали Лосею). Михайло Косач був науковцем, професором Харківського університету. Завдяки його захопленню фотосправою маємо багато унікальних родинних світлин, зокрема й у Ялтинському музеї Лесі Українки.

Коли недуга відступала, Леся йшла в місцеву Народну читальню. Там вона цікавилася новинками періодики, читала художню й мемуарну літературу різними іноземними мовами. Серед найулюбленіших авторів були Шекспір, Байрон, Гейне та багато інших. Замовляла ноти Баха, Бетховена, Вагнера, Гріга, говорила, що музика їй потрібна як кисень.

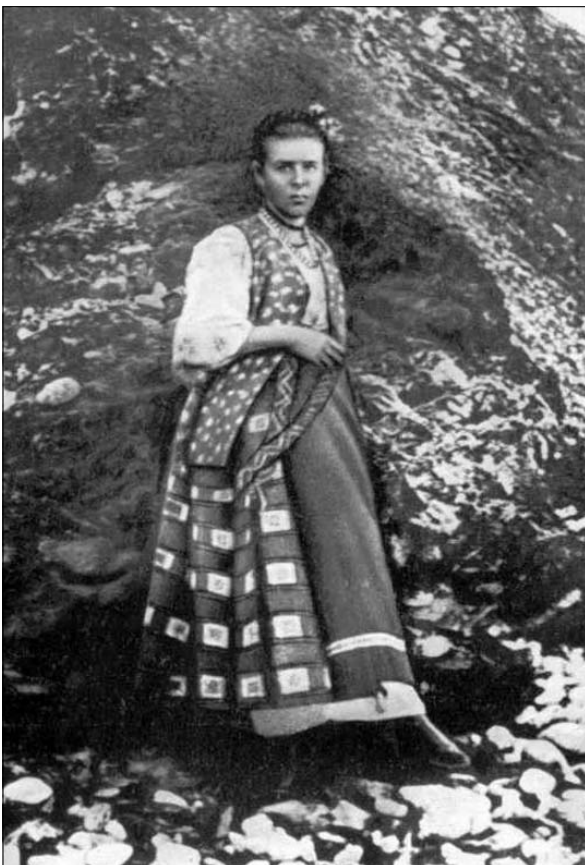
Зустрічалася тут з багатьма земляками-інтелектуалами й творчими людьми, тож чужиною цей край не вважала. Занотувала якось: “Звідти легше й думкам розлітатись по всіх українцях...”. У Ялті писала драматичні поеми “Іфігенія в Тавриді”, “Касандра”, “В пущі”, “Руфін і Прісцилла”, “Айша і Мохаммед”, два цикли поезій “Кримські спогади” і “Кримські відгуки”, “Над морем”... У листі до своєї матері від 28 лютого (за старим стилем) 1898 р. з Ялти занотувала: “Мені здається, що маю перед собою якусь велику боротьбу, з якої вийду переможцем...”.

Цей рік був пам'ятним для поетеси багатьма подіями: познайомилася з Марією Заньковецькою, яка приїхала до Ял-

ти з театральною трупкою на гастролі (Лариса Петрівна мріяла, щоб її п'єсу “Блакитна троянда” грала ця зірка українського театру. Та, на жаль, через затримку Михайла Старицького, цей задум втілити не вдалося); у “Літературно-науковому віснику” надруковано науково-дослідницьку студію Івана Франка “Леся Українка”; у батьківському домі у неї влітку гостював приятель Сергій Мержинський; у збірнику до 25-річчя І. Франка опубліковано її вірші “Поет під час облоги” і “Товаришці на спомин”; восени зустрілася зі студентом Київського університету Климентом Квіткою — своїм майбутнім чоловіком... Того ж року народилися твори “Порвалася нескінченна розмова”, “Зоря поезії”, “Так, в кожній країні є спогади раю! Нема тільки в тебе їх, рідний мій краю!”, “У пустині”, “Забута тінь”...

А через десять літ — 1908 року Леся Українка вже з чоловіком К. Квіткою перебувала на лікуванні в Ялті (двічі: від січня до квітня та від липня до грудня), і там записала на фонограф пісні у виконанні одного з кращих кобзарів того часу Гната Гончаренка, котрий прибув до подружжя пароплавом із Севастополя, де жив у свого сина. Тут вона разом із чоловіком почала втілювати грандіозний задум: коли раніше збирала фольклор (почала ще змалку в рідному селі Колодяжному на Волині), то тепер створює фонотеку. В Ялті Леся зауважила з цього приводу: “Тепер уже справді можна сказати: “Наша пісня, наша дума не вмере, не загине!” На власні, вельми обмежені кошти, вона організовує етнографічну експедицію на Полтавщину, залучає до неї кращих знавців народної музики Колессу, Сластіона, Бородаю. Понад сорок знаних

кобзарів зголосилися допомагати експедиції. За три роки до смерті Лесі Українки у львівському науковому товаристві ім. Т. Шевченка вийшов перший том “Мелодій українських народних дум” із рецитаціями шести співаків Полтавщини. Другий том 1913 року Леся вже не побачила...

Нині в Ялті меморіальні дошки з образом Лесі Українки на трьох будинках: № 8 — колишня дача Ліщинської, по вул. Єкатерининській, № 3 по вул. Павленка — колишній дача Розанова на Горному проспекті, № 6 по вул. Лесі Українки — тоді будинок Терещенка на вулиці Дерсанівській. Зачарування Кримом знайде відображення у віршах “Бахчисарай”, “Бахчисарайський дворець”, “Байдари”, “Мердвен” (“Чортові сходи”), “Надсонова домівка в Ялті” та ін. Потім ще до них додаються “Безсонна ніч”, “На човні”, “Негода” та інші вірші, нав'яні перебуванням влітку 1891 року в Євпаторії. Зібрані воедино, вони увійдуть до циклу “Кримські спогади”.

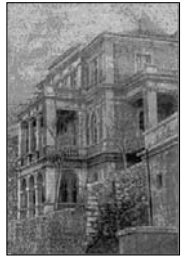
Через кілька років народиться і другий цикл — “Кримські відгуки”, до якого увійдуть “Імпровізація”, “Уривки з листа”, “Мрії”, драматична поема “Іфігенія в Тавриді”, “Весна зимава”... Цей цикл — усе пережите Лесею в Ялті з червня 1897 до червня 1898 року...

Найнезабутніше в цей період — знайомство, яке переросло в міцну дружбу із Сергієм Мержинським, котрий, як і Леся, приїхав до Ялти на лікування. Це йому, Мержинському, присвячено вірш “Порвалася нескінченна розмова”. Це з ним — коханням, здійснила Леся незабутню подорож на Ай-Петрі, де на скелі помітила ніжну квітку — едельвейс, яка пробилася каміння, рвучись до сонця. Назвала цю квітку “Ломикамінь”. І так нагадувала її й сама Леся, котра взяла для власного літературного псевдоніма ім'я своєї матері-України. Поетеса, що високу, ніжну і мужню Поезію творила упослідженою тоді мовою рідного народу і крізь жорстокість життя, часом, “без надії сподіваючись”, пробивалася до людей яскравою квіткою надії на те, що її страдницька Україна стане вільною і незалежною державою, що її рідна мова відродиться, проб'ється, як квітка-ломикамінь, крізь морок численних пригноблень і заборон, бо за народним повір'ям — приносить щастя.

Ялта — одне із небагатьох міст, куди поетеса поверталася неодноразово. Вона навіть планувала поселитися тут назавсім, коли вийшла заміж за Климента Квітку. Та від цих планів змушена була відмовитися, оскільки лікарі вважали, що клімат півострова їй не підходить, тож жити потрібно в тепліших краях. В 1907 р. поетеса знову повертається в Крим, щоб лікувати свого друга Климента Квітку. Невдовзі він стане її чоловіком. Климент був молодшим за Лесю на 9 років. Повідомлення про її заміжжя стало для близьких несподіванкою, вони вважали, що з її боку великого кохання там не було. Хоча визнавали: Квітка боготворив Лесю. “Діло закінчено — ми обвінчалися, — пише поетеса рідним. — ...Сподіваюсь, хоч тепер матимемо спо-

ПІСНЯ З БУХТИ СИМВОЛІВ

Володимир ПРОЦЕНКО

Будинок на набережній Балаклави, де жила й писала неперевершені твори Леся Українка, лишився тільки на фото й кінокадрах. Дуже мальовничою була старовинна напівзруйнована будівля, що належала актрисі Соколовій. Біля її високих колон і незрівнянних арочних просів збирався на сезон літнього відпочинку театральний бомонд. Це була найвеличніша з архітектурних ансамблів східного берега Балаклавської бухти будівля. Місцева влада відновлює будинок і сьогодні вже збудовано флігель, де жила Леся Українка. Ми, мешканці міста, чекаємо на його святове відкриття: в Криму діятиме ще один музей, пов'язаний із дивовижною і незвичайною людиною.

Бухта Символів допомогла Лесі Українці трохи продовжити затишок і явно прогашну війну з тяжкою хворобою. Завдяки енергії казкового ландшафту Балаклави знову зародилися в її душі неповторні сюжети й озвалися хвилюючими рядками. Хвороба нічого не змогла вдяти з її невгамовним духом і талантом.

Тоді, у березні 1907-го, вона приїхала на лікування до Балаклави разом зі своїм чоловіком Климентом Васильовичем Квіткою. Але через холодну погоду подружжя на цей раз відбуло до Ялти, а потім повернулося до Києва. 24 серпня вони знову в Севастополі. Два дні жили в готелі “Кіст”, а 26 серпня, домовившись про квартиру, приїхали в Балаклавку “на виноградний сезон”, у той самий флігель на Новій набережній (нині — Набережна Назукіна, 51).

Тепер біля балаклавської набережної пам'ятник Лесі Українці нагадує про мужню, талановиту поетесу, що вдихає кримську пісню з бухти Символів, куди вона обіцяла повернутися, і 1913 року бачила ці казкові береги з пароплава, на якому прямувала до Грузії.

кій від людей... все добре, ніхто нас нічим не мучить, і ми збираємося в Крим”. В одному з листів Леся відзначила: “Нам з Кленею так добре”. Коли вона вийшла заміж за Квітку, їй вже було 37 років. Можливо, й не було там шаленої пристрасті, але поетеса відчувала потребу мати поруч вірного друга. Квітка був поруч завжди, коли їй було кепсько. Вони добре розуміли один одного, їх об'єднувало щось глибоке, духовне. Леся вважала, що кохання — це насамперед самопожертва. Вона фактично врятувала чоловіка, наполігши терміново їхати в Крим. Климент був у критичному стані, бо теж хворів на сухоти. М'який клімат і активне лікування допомогли. Подружжя обрало Ялту для тривалого проживання, бо тут вони не відчували себе відірваними від всієї української культури. Тоді тут відпочивали, жили і творили їхні приятелі поети Амвросій Метлинський і Степан Руданський, Христя Алчевська і Дніпрова Чайка, Михайло Коцюбинський і Микола Чернявський, Агатангел Кримський і Олександр Олесь, родина друзів Охріменків... В Ялті з 1904 до 1918 року існував Український театр з хорошою трупкою й мав багато шанувальників, бо й тоді в Криму жили чимало українців. Юрист Квітка працював у суді, чудово грав на роялі, прекрасно знав музику. Завдяки йому ми маємо автентичні записи народних дум. Протягом подружнього життя Климент Квітка записав пісні, які Леся любила з дитинства. А після її смерті, 1917 року видав фотоскопічним способом двотомник “Мелодії з голосу Лесі Українки” (він теж є одним із раритетів Лесиною музею в Ялті). Климент Васильович дожив до 1953 року, пережив дружину на 40 років...

...У Ялті, поруч із набережною, по вулиці Літкенса, 8, перед будинком, у якому жила поетеса і в якому нині її музей з понад 100 тисячами експонатів, встановлено пам'ятник вічно юній Лесі Українці. Ніби стомившись, вона присіла на камінь, щоб помилуватися морем. Тут завжди — люди, квіти, вірші. Незгасна зоря високої поезії нескореної Лесі Українки постійно будитиме в душах усіх поколінь наших співвітчизників і читачів усього світу істинну любов, снагу до пізнання краси життя, мужності й незламності, творчості й мудрості...

ДО ПОЕЗІЇ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Камінь пробила вона,
Той камінь, що все переміг.
Лєся Українка,
“Кримські відгуки”

Цвіт ломикаменю дробить каміння,
А в мене ж не камінь — серце жіноче.
Проростає крізь нього живе коріння —
Слово твоє пророче.
Цвіт ломикаменю дробить скелі,
А я ж не скеля, я тільки жінка.
Вибухає у тиші моєї оселі
Кожна твоя сторінка.
Вибухає гарячим і гордим цвітом,
Пророчить тривожне щастя...
Іду до вогню твого неофітом,
Як ідуть до причастя.

— Тамаро Опанасівно, з чого починалася Ваша любов до поезії, як відкривали для себе Лєсю?

— Моя сім'я з шевченківського краю. Я народилася в Корсуні-Шевченківському, бабуся й мама — з Канівщини. У нашій родині був культ Шевченка, мали “Кобзар”, яким зачитувалися всі. До літератури ставилися дуже трепетно. Окрім Шевченка, найулюбленішою письменницею моєї мами була Лєся Українка. Вперше ознайомилася з її творчістю — навіть не за книжкою, а за маминими розповідями. Мама часто читала напам'ять Лєсині рядки поезій. Тільки згодом зрозуміла, яке близьке було моїй мамі все, що стосувалося Лєсі Українки, її матері Олени Пчілки. Для неї це були дві міцно пов'язані жінки — особистості, літераторки.

Біду Лєсі Українки, її хвороби моя мама відчувала майже фізично, розуміла, якою мужньою людиною треба було бути, щоб за цих умов стати видатною письменницею. Лєся Українка для неї була взірцем. Мама була лікарем, щоденно бачила недужих, відчувала, як тяжко хворому залишатися навіть просто людиною. Вона розуміла душевний стан Олени Пчілки як матері, її переживання.

Можливо, ще й тому, що сама пережила подібну тривогу за дитину. Я народилася на початку 1935 року, після Голодомору, в нелегкі часи. Була дуже слабенькою й мамі довелося мене довго доглядати. Тому Олену Пчілку сприйняла душею. І життя Лєсиної родини, і творчість сприйняла як єдине ціле. Читати мама дуже любила. Тому література так природно входила і в моє життя.

Із творами Лєсі Українки почала ознайомлюватися ще маленькою: з її “Вишеньок-черешеньок”, які так “високо вирости на гіллі”. Мені, дитині з села, це було добре зрозуміле й близьке. А ще з казки про горобчика “Біда навчить”. Це були перші дитячі враження. З-поміж інших літературних творів Лєсині були найулюбленішими, тому що вони мені близькі.

Потім була війна, багато пережито... Єдиною книжкою, яку ми зберегли під час усіх переїздів, життєвих потрясінь, був “Кобзар”.

Із друкованими творами Лєсі Українки я ознайомилася пізніше, вже в школі. Але до цього в селі з'явилося радіо, провели його і в нашу хату. Я була щаслива. Перше, що мене прикувало до рупора, була радіопостановка “Лісової пісні”. Драма-феєрія була прочитана з музичним супроводом. І це було щось неймовірне. Щоразу, як тільки чула цей твір, залишала все і слухала, слухала. Все уявляла, фантазувала. Дуже вболівала за Мавку. Було гірко за Лукаша, що він не може “своїм життям до себе дорівнятися”. Для мене ніби вся природа звучала, було стільки любові до всього живого, що я аж виростала духовно, слухаючи ці речі.

У шкільній бібліотеці змогла нарешті дістати невелике видання її творів. Пізніше, коли вже сама писала вірші, у мене вдома вперше з'явилася улюблена книжка. Цієї книжки в мене зараз немає. Я віддала її дуже добрій товаришці Євгенії Яніщиць (вона мешкала в Білорусі), одній із найкращих поетес, яка, на пропозицію

ІДУ ДО ВОГНЮ ТВОГО НЕОФІТОМ

Напередодні 25 лютого, коли виповнюється 140 років від дня народження Лєсі Українки, життя і творчість якої є “досвітнім вогнем”, що осяяв не одну долю, говоримо з талановитою поетесою, лауреатом літературної премії імені Лєсі Українки Тамарою КОЛОМІЄЦЬ, авторкою десятків книжок поезій для дорослих і дітей. Камертоном розмови звучить вірш Тамари Опанасівни, присвячений незабутній Лєсі.

Леоніда Горлача, збиралася написати поему про Лєсю Українку й Білорусь, про Лєсине трагічне кохання до Сергія Мержинського. Я допомогла їй зібрати матеріали, віддала книжку, але написати поему вона, на жаль, не встигла — трагічно загинула.

Нині маю 10-томне зібрання творів улюбленої авторки, інші її книжки. З кожною пов'язана якась історія.

— Вам, можна сказати, любов до Лєсі Українки передалася від мами. А чи перейнялися цим захопленням Ваші діти, онуки?

— Звичайно. Наприклад, мій онук Ангел Ангелов, якому 20 років, син молодшої дочки, навчається на третьому курсі режисерського факультету театрального інституту. Раніше вже здобув фах оператора. Усі мої книжки з драматичними творами Лєсі Українки — у нього. У студентських виставах Ангел уже грав роль Дон Жуана з “Кам'яного господаря”.

— Які ще історії у Вашому житті пов'язані з Лєсею?

— З Лєсею Українкою в моєму житті пов'язано неймовірно багато. На жаль, у мене відсутня жилка науковця, щоб систематизувати всі ці знання. А сприймати емоційно, перевтілювати образно — це я можу.

Можливо, хтось подумає, що я порівнюю себе із Лєсею. Це не так. Для мене Лєся — це людина з великої літери, яка стала взірцем.

Коли я ще тільки видала першу книжечку, мені було трохи дивно, що кожна з двох досить відомих на той час поетес уявляли себе мало не Лєсею Українкою. Підсвідомо не погоджувалася з обивательським ставленням до образу Лєсі. Вона особлива.

Коли я керувала маленькою літературною студією в газеті “Зірка”, пам'ятаю, як одна мама, вчителька літератури, привела доньку і каже: “Вчись, дитино, і будеш як Лєся Українка”. Я дивилася на цю маму й думала: “Люба матусю, невже ти не розумієш і невже бажаєш своїй дитині того, що треба пройти, щоб стати Лєсею Українкою? Це треба не просто писати, а так переболіти тим високим, чим переболіла Лєся Українка, тими людськими, громадянськими підйомами й падіннями. Роки її літературної творчості були ламкими, крутими”. Дивилася на цих людей і думала: “Невже не розуміють?”

Або інший випадок. Приніс якимось чоловік вірші. Написані досить майстерно. Розговорилися, зайшла мова про Лєсю Українку. Він і каже: “Як вона могла так нехтувати собою, своїм талантом, сидіти коло хворого Мержинського! І згоріти сама! Вона не мала рації, вона не мала права!” А я знала: вона не була б Лєсею Українкою, коли б не перегоріла біля людини, яку безмежно любила. Те, що вона написала, хтось інший, з іншим характером, іншою долею написати не зміг би. Я багато передумала, пережила і розумію, що вона не просто назвалася Українкою, вона заслужила право взяти собі це прізвище.

— Ви лауреат премії імені Лєсі Українки. Що для Вас означає ця нагорода?

— Премія Лєсі Українки дуже почесна. Загалом я ставилася до різноманітних премій, нагород дуже спокійно, без пієтету, бачила, що вони присуджуються не завжди справедливо. У мене склалося враження, що ці нагороди не від людей, читачів, а від когось згори. Коли премії отримували мої друзі, я раділа, якщо це були талановиті письменники, добрі люди; якщо когось нагородили, можливо, не зовсім заслужено, прощала; сама нагород не прагнула. Писала, видавала книжки.

Якось колектив журналу “Малятко” представив мої вірші для дітей на премію ім. Наталі Забіли, і я її отримала. А згодом, 2006 року в мене вийшло дві гарні дитячі книжки: перевидання вибраних поезій “Найперша стежечка” у видавництві “Веселка” й у Харківському видавництві “Школа”, в серії “Золота колекція української поезії для дітей” яскраво, по-сучасному оформлена книжка “Де ховає сонце роси”.

Серед інших віршів були там так звані “безкінечники”, які мені дуже імпонують. Я їх знаю багато ще відтоді, коли ми в селі гралися, бігаючи один за одним по вулиці, розказуючи ці віршики, яким немає кінця. За зразок узяла “безкінечник” Олени Пчілки, який знає вся дівчата, але мало хто пам'ятає її автора: “Був собі журавель та журавочка, наносили сінця повні ясельця. Наша пісня гарна й нова, починаймо її знову. Був собі журавель та журавочка...” Це мій улюблений, хоч знаю їх багато. Мої “безкінечники” — це школа Олени Пчілки.

Колектив журналу “Малятко” подав на премію ім. Лєсі Українки книжку “Де ховає сонце роси”, а видавництво “Веселка” — “Найпершу стежечку”. Так завдяки цим колективам я стала лауреатом.

Тепер я “приписана” до імені Лєсі Українки і мені буде соромно, якщо щось робитиму не так.

— Відомо: хто доторкається до чогось значимого, сам виростає. Педагоги з Волині, де тривалий час жила Лєся і цей край надихнув її на написання “Лісової пісні”, роз-

повідали, як сильно впливає цей твір на школярів. Їхні душі прокидаються, тягнуться до світлого. Ви приєднуєтеся до такої думки?

— Так. Навіть казочка “Біда навчить” для мене повчальна. Горобчика вчили птахи, а мене — книжки. Моральні настанови у Лєсиних творах цілковито збіглися з народними, з тим, чому мене навчала бабуся. У бабуні були заповіді: не образити меншого, не сваритися. Бабуся казала: “Якщо ти на чийсь благо або за великої потреби працюєш у свято, Бог простить, але, не дай Боже, у цей день когось образити”. Навіть горобчик із казки багато чого навчав, що вже й казати про “Лісову пісню”, де “буття душі людської”, чи інші твори.

Були й кумедні випадки. Якось мій чоловік, чимось незадоволений, насварився на мене, і сказав так: “Та хіба ти людина, ти — Мавка!” А я раптом розсміяла й подумала: “Ти диви, який комплімент!” Адже є буденність, а є й краса душі, свято душі. Все, що було повнотою життя Мавки. За “Лісовою піснею” я студенткою писала курсову роботу, “Лісова пісня” була ніби кодексом мого життя: у ставленні до природи, до людини, до музики. Дуже любила народні інструменти, троїсті музики, де дзвенять цимбали, грає сопілка. Колись у метро побачила Леопольда Яшенка, тоді ще молодого, який сидів у куточку вагона з сопілкою й грав. У нього були такі натхненні очі. Це було для мене як ікона.

І ще один дуже важливий момент — у той час я відчувала гніт замкненості довколишнього світу в нашій державі. У творах Лєсі Українки був цілісний великий світ, але, відчувалося, тобі недоступний. Навіть якщо намагався збагнути його розумом і душею, щось стоїть на заваді. Пам'ятаю, певні європейські впливи нам подавали як космополітизм. Буржуазним “охвістям”, пережитками вважали навіть сонети. Називали це формалізмом. А Лєся Українка блискуче володіла класичними формами. Мені, зокрема, дуже імпонували неокласики. А Максим Тадейович Рильський, який відгукнувся про мої поезії, був для мене взірцем ще й тому, що його родина була в Лєсиному середовищі. Він писав: “Не вигадка пуста та форма, що віки відкрили їй обійми”. Я тоді зрозуміла, що світова класика, з якої так багато взяла Лєся Українка, це те, чому треба вчитися. Пошуки нового — це добре, але є вічне, не знаючи якого, можеш у своїх шуканнях заблукати.

Завершуючи розмову, Тамара Коломієць прочитала ще один вірш, присвячений Лєсі Українці:

БАЛАДА МОЄЇ ДОЛІ

У вічне поезії небо
Злетіла пташиною дзвінкою.
І раптом загинула:
... не треба!
Там Лєся була,
Українка.
У землю, пісенно-тривожну,
Уткнулась — зелена билинка —
І раптом відчула:
... не можна! —
Там Лєся була,
Українка.
Сльозиною болю упала,
Де спрагло біліла сторінка.
І раптом знятималась:
... мало! —
Там Лєся була,
Українка.
І врешті, зібравшись на сили,
Із сивими скронями жінка
На вознище тихо ступила.
Там Лєся була,
Українка.

Спілкувалася
Надія КИР'ЯН

“Тільки справжній художник уміє піднятися над горами чи морем і безпомилково відтворити нюанс дихання вічності”.

ТАКИЙ ЗВОРУШЛИВИЙ ТРАМВАЙ...

Виставка Алли ПРЕОБРАЖЕНСЬКОЇ в Музеї сучасного мистецтва України

Ганна КОЗАЧЕНКО,
член правління Українського
фонду культури

Музей сучасного мистецтва України свою назву утис до нинішньої лаконічності і основний акцент із образотворчості переніс на мистецтво, то ж став гідною протизаконою конкретним виставковим закладам, звідки глядач виходить розчарований і незадоволений. Сучасність і справжнє мистецтво вдало поєднані в заповненому кількох поверхів приміщенні на старовинній Глибочицькій вулиці, № 17, куди музей переїхав із Подолу. Нинішня презентація живопису Алли Преображенської в оновленому музеї — цілісна і надійна сходишка, яка позитивно впливає на світ. А починалося це так...

Алла Преображенська й одна з перших її виставок у столиці сприймалися як вияв дитячої радості людини, котра на власні очі переконалася у справедливості Хемінгуейєвих слів: “Париж — це свято, яке завжди з тобою”. Живописний щоденник туристичної подорожі біля підніжжя Володимирської гірки, в галереї “Акварель” (яку знищили дрібні районні чиновники) палахкотів барвами: Мулен Руж і Ейфелева Вежа, Нотр Дам і Триумфальна Арка, інші знамениті на весь світ архітектурні споруди одного з найкрасивіших міст Європи упізнавані були своїми обрисами і дивовижним захватом художниці. То була вті-

лена емоція, а не реалістичний звіт.

Мандри європейськими столицями з феєричною туристичною фірмою аж ніяк не заступили увагу до свого, українського краєвиду. Соняшникові поля і звичні нам польові квіти, хатки під стріхами, що збереглися де-не-де у сільських краєвидах, львівські й одеські вулички впереміж із натюрмортами, — усе це мов із рукава перетікало на її мольберт і опрацьовувалося в рами. У Білій Церкві художниця відкрила галерею біля маленької кав'яреньки на Вокзальній, додався потім іще один виставковий зал,

де були представлені картини провідних, титулованих художників. Різноманітна, різнопланова, різноманітна творчість художниці була подібна до калейдоскопа, вона ніби розпадалася на розрізнені фрагменти: хоч кожен фрагмент гарний, але все ж — фрагмент.

Цілісність урешті проявилася і вразила дуже болісним, майже трагічним виявом: це була серія живописних дерев, виставлена у фойє Національного театру російської драми імені Лесі Українки. Розвалився міф. Попередня калейдоскопічність постала як прагнення творчої душі охопити, огорнути любов'ю всю свою рідну

землю, усі найкращі буденні прояви, а потім серце своє вкласти часточками в кожен живописний твір. Серце буває дуже зболеним, але множити хоче тільки радість. Деревця — головіти, оповиті вітрами і занесені снігом правдиво відкрили глибинну суть жіночої долі.

Торішня виставка в Українському фонді культури, присвячена темі аргентинського танго, стала для Алли Преображенської визначальною. Кандидат мистецтвознавства Галина Склярєнко прискіпливо, по-діловому, як представник Музею сучасного мистецтва України, оглянула експозицію в Золотій залі фонду і, прозрівши наступний шлях, кількома словами окреслила для

художниці конкретний творчий напрям: писати душу міста. В ейфоричній святковості відкриття виставки в ті травневі дні, коли Аргентина святкувала свою незалежність, обличчя художниці стало дуже зосередженим. Слово мистецтвознавця спрацювало як каталізатор.

Музей Шолом-Алейхема, недавно відкритий на тому місці, де мешкав колись “наш український Марк Твен”, представив “Золотий Єрусалим” Алли Преображенської. Глядачі затамували подих — і ті, котрі були на землі обітованій і знають мало не кожен камінчик у святих місцях, і ті, хто тільки мріє про свою прочанську мандрівку, і Надзвичайний і Повноважний посол Ізраїлю в Україні пані Зіна Калай-Клайтман, яка виступила на відкритті, беззаперечно відчули в полотнах художниці дивовижний дух, живу душу географічної місцевості і тої стіни, де людство оплакує свої гріхи... Ось тобі й колишній інженер важкої промисловості! Тільки справжній художник уміє піднятися над го-

рами чи морем і безпомилково охопити поглядом, а потім відтворити пензлем чи мастехіном тонкий нюанс дихання самої вічності. Алла зуміла.

Наступна її виставка в Українському домі знову поєднала Київ і Париж. Зворушливий старенький трамвай спустився рейками з Лук'янівки на Поділ, несучи свої спогади про зникаючий Київ, оспіваний письменниками, художниками, музикантами. Не пласке одноманітне місто, брудне й понівечене бездушними скоробатками від архітектури, а той високий Город, від старовинного княжого городища, який Михайло Булгаков писав із великої букви. Київ на семи пагорбах, котрі привабили Першоапостола, золотом верха столиця. Поряд у виставковій залі — залитий місячним сяйвом Париж із його закоханими, романтичними дощами й засніженим Люксембурзьким садом. Ці картини збентежили глядача: художниця справді пише душу міст. Адже в кожного міста — своя душа.

СЛОВО Прогвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2011

Ви — зі “Словом Прогвіти”, бо це — ваша газета!

Вартість передплати (з доставкою і поштовими витратами):

на 3 місяці 13 грн 71 коп.

на 1 місяць 4 грн 77 коп.

Поштовий індекс — 30617, сторінка 60 у “Каталозі”

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Прогвіти”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ прогвітианської роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ літератури
Марія КУЧЕРЕНКО
270-55-57

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспонденти
Наталія АНТОНЮК
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org.ua

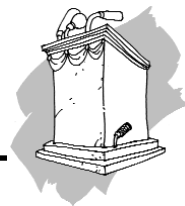
Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301208
Наклад у серпні — 20 000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 4,77 грн.
на 3 місяці — 13,71 грн.

КОМЕНТАР ПРЕС-СЛУЖБИ ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНЦІВ РОСІЇ

У зв'язку з виступом міністра закордонних справ України К. Грищенка у Верховній Раді України 18 лютого ц. р. до прес-служби ОУР із численними запитаннями звертаються засоби масової інформації Росії, України та інших країн світу з проханням надати коментар щодо деяких висловлювань міністра стосовно ситуації навколо федеральних українських організацій Російської Федерації та Бібліотеки української літератури в Москві.

Прес-служба уповноважена повідомити наступне.

Зокрема К. Грищенко заявив: “На жаль, певні претензії російського правосуддя мають юридичні підстави. Зокрема, Об'єднання українців Росії не проводило щорічні збори і відсутні відділення більш ніж у половині суб'єктів РФ, що не дає їй законних підстав вважатися федеральною громадською організацією”. Зазначені твердження є помилковими, оскільки статут ОУР не передбачено проведення ніяких “щорічних зборів”. Вищим органом організації є Конгрес ОУР, який проводився, як і належить, 1 раз на 4 роки, між конгресами постійно діючим керівним органом є Рада ОУР, засідання якої проводилися щорічно. Відділення ОУР створено у 45 регіонах Росії з 83, що, як легко підрахувати, становить 54,22 % від загальної кількості.

Крім того, справжня причина намагання ліквідувати федеральні українські організації була чітко названа міністром закордонних справ РФ С. Лавровим — ведення ними “політичної” діяльності.

Що стосується слів міністра закордонних справ України про створення на нараді у Посольстві України в Москві координаційної ради, яка розпочне підготовку роботи зі створення нової української організації із загальноросійським статусом, то, як ми вже неодноразово повідомляли, нові громадські організації згідно з російським законодавством мають створюватися ініціативними групами громадян (фізичними особами), громадськими об'єднаннями, які скликають з'їзд (конференцію) або загальні збори, де затверджується статут громадської організації, формуються її керівні і контрольно-ревізійні органи. ОУР визначило представників до можливої координаційної ради зі створення нової організації (у випадку, якщо виникне така необхідність). Дипломатична активність була б більш доречною у справі захисту і збереження Об'єднання українців Росії, яке існує 19 років і ефективно діє.

К. Грищенко помилився, зазначивши, що у Російській Федерації існує 130 українських національно-культурних автономій. Автономія є особливим типом громадського об'єднання; регіональних та місцевих українських автономій в Росії нараховується 22. Крім того, працює 77 українських громадських об'єднань загального типу, враховуючи регіональні відділення ОУР і юридично зареєстровані організації-члени ОУР. Таким чином, в Російській Федерації зараз функціонує близько 100 українських громадських організацій та федеральна структура — Об'єднання українців Росії.

Не відповідає дійсності твердження міністра і про те, що Бібліотека української літератури в Москві працює у нормальному режимі. Вилучені сервер, вінчестери комп'ютерів, книжки, співробітники не можуть користуватися сучасними інформаційними технологіями, продовжуються їхні допити міліцією, колектив та читачі перебувають у постійній напрузі. Зірвано усталений процес отримування читачами періодичних видань України, що призведе в майбутньому до повного згортання розповсюдження української періодики в Росії.

У виступі міністр ухилився від відповіді на запитання щодо очевидних порушень прав українців Росії — вірян Української Православної Церкви Київського Патріархату та Української Греко-Католицької Церкви.

Загалом висловлюємо жаль, що для виступу міністру закордонних справ України було підготовлено відомості фактологічно невірні та такі, що вводять в оману народних депутатів України та українську громадськість.

Об'єднання українців Росії та українські організації Російської Федерації чекають від Міністерства закордонних справ України та Посольства України в РФ не оприлюднення тенденційної та інспірованої інформації, а реальних кроків на захист національно-культурних прав української громади.

20 лютого 2011 р.

Прес-служба ОУР
E-mail: libukr@online.ru
www.ukrros.info

Надія КИР'ЯН

Розпочав прес-конференцію Олег ЯЦЕНКО, член головної ради “Просвіти”, голова Всеукраїнської молодіжної організації “Студентське братство”. Він нагадав, що ще в радянські часи проти політики русифікації вчинив самоспалення Олекса Гірник, а нещодавно, 16 лютого представники батьківського комітету Донецької школи № 111 заявили, що готові на самогубство в разі, якщо влада закриватиме їхню українську школу. Після цього розгляд питання про ліквідацію школи № 111 було знято з порядку денного. Але чи надовго?

А на Луганщині батьки досі продовжують відстоювати свої права — навчатися в українській школі. Тож перше слово надали **Наталії ОСИПОВІЙ**, представнику батьківського комітету школи № 15 міста Красний Луч, яка брала участь у голодуванні.

Наталія Осипова висловила подяку ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка за надану допомогу й підтримку, народним депутатам, які підписали звернення.

— Без підтримки нам було б дуже важко вистояти в такому протистоянні, витримати величезний тиск із боку місцевої влади, — сказала пані Наталія. — Коли ми провели акцію протесту з вимогою зібрати позачергову сесію міськради, відмінити рішення про закриття нашої школи, нам відмовили. Зібрали так звану “погоджувальну раду”. На цю раду запросили мене, директора школи, депутата міськради Сергія Лук'яненка, який голодував разом із нами. Нам навіть не дали висловитися, натомість 30 депутатів міськради звинувачували нас у всіх гріхах. Голова міськради заявила, що треба ще перевіряти,

БОРОТЬБА ЗА МОВУ ТРИВАЄ

21 лютого в День рідної мови ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка організувало прес-конференцію “Чому захищати українську мову доводиться через суд, голодування чи самоспалення?” Було оприлюднено колективні депутатські звернення до керівників держави на захист прав на навчання українською мовою. Звернення підписали 6 голів парламентських комітетів Верховної Ради, народні депутати — учасники прес-конференції: голова “Просвіти” Павло Мовчан, Іван Заєць та інші, стурбовані становищем рідної мови в Україні.

Про боротьбу за право навчатися, отримувати суспільні послуги українською мовою розповіли правозахисник Анатолій Ільченко з Миколаєва, студент Східноукраїнського національного університету, автор книжки “Моя боротьба за мову” Сергій Мельничук з Краснодона.

Сучасну мовну ситуацію охарактеризували професор Володимир Василенко, співавтор чинного закону “Про мови в УРСР”, народні депутати Павло Мовчан та Іван Заєць.

що то за депутатські звернення, чи ті підписи справжні. А ще, мовляв, нас ніхто не делегував. На протоколи засідань батьківських комітетів, які я надавала, навіть уваги не звертали.

На раді вирішили провести батьківські збори, на яких шкільні вчителі переведуть дітей. Але ми знаємо, що закривати школи можна тільки за згодою батьків. Наші батьки хочуть, щоб діти навчалися саме в цій школі, яка розташована в густонаселеному мікрорайоні, а вчителі тут фахові, дають ґрунтовну освіту.

Ми подали заявку, що 16 лютого розпочинаємо голодування в приміщенні міськвиконкому. Коли приїхали на зазначену годину, до виконкому нас не впустили наряд міліції й депутати міськради. Секретар міськради пан Радченко відправив голодувати до своєї школи. У школі нам виділили приміщення.

Ми вели себе коректно, навчальний процес не пору-

шували. Давали інтерв'ю ЗМІ. Заступник міського голови із соціальних питань Людмила Мягка і начальник управління освіти Тетяна Пострякова заборонили нам голодувати на території школи.

Тоді міський депутат С. Лук'яненко виділив напівприміщення. Він брав участь у голодуванні як дідусь — його онук вчиться в п'ятому класі нашої школи.

Тим часом представник міської влади на телебаченні ТРК “ЛУЧ” оголосила, що насправді ми тільки імітуємо голодування. Тоді ми вирішили зі своїми проблемами звернутися до Луганської ОДА. Нас прийняв заступник голови з питань освіти, науки, культури, молоді та спорту Родіон Мірошник. Це було на третій день голодування. Він побачив, у якому ми стані, викликав лікарів. Нас обстежили — у двох стан був тяжкий, а в двох середній ступінь. Сергій Лук'яненко за станом здоров'я залишився вдома.

Р. Мірошник пообіцяв, що

призначить комісію, яка розслідує це питання. Через два тижні нам повідомлять результати.

Але тиск продовжується. На місцевому телеканалі представники міської влади продовжують робити заяви: “Із-за яких-то 200 учеників будуть страдати тисячі”. Але наші діти — не “якісь там 200”, таке ставлення нас ображає.

На нас подали запит до прокурора. Радник міського голови пані Кирильова погрожує: “Вам жити в цьому місті, думайте про це, про ваших дітей. Затаскаємо вас по прокуратурах”.

Будівля нашої школи в гарному стані, батьки робили ремонті власними руками. Школа в центрі мікрорайону, де живе багато людей, зокрема молоді. Є під'їзні шляхи, два роки тому підведено автономне газове опалення, вкрито значні кошти. А школу “закривають” уже понад 4 роки. Посилаються на мале наповнення (240 школярів). Якби не лякали закриттям, то дітей було б значно більше. Крім того, частину учнів хочуть перевести до 29-ї школи, яка за межею мікрорайону, має аварійний дах. То чому не перевести тих дітей до нас? Комусь потрібна наша будівля? Адже міський голова Марина Філіпова на запитання, що буде з приміщенням, якщо дітей виселять, відповіла: “Може, тут буде якийсь офіс чи амбулаторія сімейного типу...”

Але ми будемо відстоювати свою школу. Нас підтримує Незалежна профспілка шахтарів, інші мешканці міста. Сподіваємося, що переможемо.

Продовження теми в наступному числі тижневика.

У ЦІЙ ШКОЛІ ВСЕ ДИХАЄ УКРАЇНОЮ

Людмила КОВТОНЮК,
Дніпропетровськ
Фото автора

Середня загальноосвітня школа № 147 розташувалася в одному з так званих спальних районів Дніпропетровська. Ввели її у дію 1994 року, коли новобудований житловий масив Лівобережний-3 розрісся настільки, що дві дотепер існуючі школи не могли вмістити всіх учнів. Школа відразу отримала статус української. Очолив її молодий директор, вчитель української мови та літератури Ігор Мицик, молодший брат відомого українського історика та священика, професора Києво-Могилянської академії Юрія Мицика.

Як розповідає Ігор Андрійович, тут державною мовою спілкуються не тільки на уроках, а й у повсякденному житті. Школа №147 стала українською за духом.

А нещодавно навчальному закладові присвоєно ім'я В'ячеслава Чорновола.

— Це накладає на нас особливу відповідальність, — наголошує Ігор Андрійович. — Адже В'ячеслав Чорновіл присвятив своє життя Україні. І в цьому він є прикладом для кожного учня нашої школи.

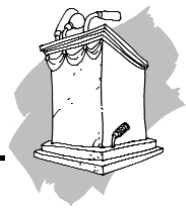
Ігор Мицик (четвертий зліва) та активісти дніпропетровської “Просвіти” у шкільному музеї В. Чорновола

Кімната-музей В'ячеслава Чорновола тепер є однією з візитівок СШ № 147, але далеко не єдиною: не забуто жодної важливої сторінки в історії нашої держави. Тому створили ці-

лий комплекс музеїв, у якому — експозиції, присвячені Запорізькій Січі, Голодомору 1932—1933 років, війнам — Другій світовій та в Афганістані, аварії на Чорнобильській АЕС.

Школу, яка є колективним членом Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, часто відвідують гості, бо тут є що побачити і чому навчитися.

“Нам треба об’єднатися з метою недопущення реалізації сценарію ліквідації спочатку духовної, а згодом і політичної незалежності”.

Події, факти, коментарі

3

ЗВЕРНЕННЯ до Прем’єр-міністра України М. Я. АЗАРОВА

Представники батьківського комітету української школи м. Красний Луч вимагають припинити спроби закриття їх навчального закладу. Ці вимоги вважаємо цілком виправданими й такими, що ґрунтуються на нормах ст. 10 Конституції України щодо державної підтримки всебічного функціонування української мови. Факти, названі представниками батьківських комітетів, свідчать про систематичні порушення прав учнів на навчання українською мовою.

Повідомляється, що за рішенням № 20 від 28 грудня 2010 р. Краснолучкої міської ради ліквідовано єдину українську школу міста — щойно відремонтовану ЗОШ № 15 I—III ступенів. Під сумнів поставлено і долю розташованої у даній ЗОШ Дитячої школи мистецтв, учні якої були лауреатами всеукраїнських і міжнародних конкурсів. При цьому міська влада має свої плани на використання футбольного поля школи та приміщень ліквідованої школи. Там уже розташувалася офіс місцевого осередку “Молоді Регіонів”. Батьківський комітет повідомив, що нинішній міський голова Красного Луча М. Філіпова в ході передвиборної кампанії під час прямого ефіру на ТРК “Луч” обіцяла не закривати цю українську школу, але після перемоги підписала рішення міської ради про її ліквідацію. У місті зібрано понад 1000 підписів його мешканців проти закриття єдиної української школи. Батьки дітей оголосили свою готовність розпочати голодування.

Які ще українськомовні школи планується (планувалося досі) ліквідувати в Луганській області?

Просимо Вас не допустити ліквідації єдиних у відповідних містах (районах міст) українських шкіл під час “оптимізації” мережі бюджетних установ і видатків місцевих бюджетів на їх утримання, взяти під особистий контроль захист прав учнів навчатися в існуючих школах із українською мовою навчання, доручити або рекомендувати місцевим органам виконавчої влади і місцевого самоврядування відмовитися від закриття українськомовних шкіл, надати кожному з нас вичерпну інформацію з порушених питань включно з копіями документів, які, по-перше, свідчитимуть про притягнення, за наявності підстав, до дисциплінарної та іншої відповідальності службових осіб системи освіти та місцевих адміністрацій, які порушували права громадян України на навчання державною мовою, по-друге, про відновлення прав дітей на навчання державною мовою у школах Луганської області, що опинилися на межі закриття.

З повагою,

Народні депутати України
Павло МОВЧАН,
Юрій ГНАТКЕВИЧ,
Володимир ПОЛОХАЛО,
Анатолій ГРИЦЕНКО,
Володимир ЯВОРІВСЬКИЙ,
Наталія КОРОЛЕВСЬКА,
Борис ТАРАСЮК,
Віктор ШВЕЦЬ,
Сергій СОБОЛЄВ,
Ігор ГРИНІВ,
Остап СЕМИРАК,
Олесь ДОНІЙ,
Володимир СТРЕТОВИЧ,
Тарас ЧОРНОВІЛ,
Віктор ШЕМЧУК,
Володимир МОЙСИК,
Геннадій ЗАДИРКО,
Андрій ШКІЛЬ,
В’ячеслав КОВАЛЬ

ЗА БІДНОГО СТУДЕНТА «ЗАМОВТЕ СЛІВЦЕ»

Олесь ДМИТРЕНКО
Фото автора

Минулого тижня під стінами приміщення комітетів Верховної Ради України зібралися студенти столичних і львівських вишів, обурені намірами влади запровадити закон “Про вищу освіту”, який передбачає збільшення плати за навчання контрактникам та скорочення кількості бюджетних місць у цьогорічній вступній кампанії майже на 42 %.

Залишивши свої навчальні аудиторії, спудей під гаслами: “Ні — студентському кріпачтву”, “Освіта — не товар”, “Владо, годі знущатися над молоддю”, вимагали скасування цього законопроекту, що суперечить нормам 22-ї та 53-ї статей Конституції, обіцянкам із передвиборних програм політичних партій щодо гарантій доступності освіти.

Як засвідчили виступи протестувальників, особливо болючим є становище нинішніх студентів-контрактників, переважна більшість яких, навчаючись коштом батьків, ще й живе в гуртожитках на їхньому утриманні. А їм ще й збільшують розмір плати за навчання безпосередньо під час самого навчання замість того, щоб підняти розмір стипендій для студентів до прожиткового мінімуму.

Протестувальники заявили, що акцію не згорнуто, бо це тільки застереження владі: нехай тільки спробує “проштовхнути” антинародний законопроект! Тоді у всіх містах України масово збереться студентство, до них приєднаються їхні батьки та небайдужі громадяни. Чим закінчатся такі суспільні збурення, спрогнозувати важко.

ЗААРЕШТОВАНО КЕРІВНИКІВ ЗАКАРПАТСЬКОЇ «СВОБОДИ»

19 лютого 2011 року за невідомих обставин заарештовано голову Закарпатської обласної організації Всеукраїнського об’єднання “Свобода” Олега Куцина, його заступника Руслана Поливка та голову Ужгородської міської організації ВО “Свобода” Томаша Лелекача. Свободівців нібито звинувачують у підпалі пам’ятника-монумента “На честь переходу угорськими племенами через Карпати”, що на Верецькому перевалі. Наразі із затриманими немає жодних контактів. “Свобода” з’ясовує їхнє місцезнаходження.

Відомо, що свободівців було затримано, коли вони автівкою поверталися з партійної наради зі Львова.

Проти “Свободи” запущений прес тотальних політичних репресій, влада масово застосовує провокації проти націоналістів, фабрикує справи, намагається звинуватити їх у вибухах у Макіївці та в телефонному тероризмі в Черкасах, масово знімають відбитки пальців свободівців у всіх регіонах, проти них у незаконний спосіб іде збір інформації, міліція ве-

де допити націоналістів із різних надуманих справ, причому предметом допитів є інформація щодо членства організації, а не вигаданий привід.

Всеукраїнське об’єднання “Свобода” вимагає від МВС негайно повідомити про місцезнаходження Олега Куцина, Руслана Поливка й Томаша Лелекача та припинити фальсифікувати проти них карну справу.

Прес-служба Всеукраїнського об’єднання “Свобода”

Президенту України
Віктору Януковичу

Шановний пане Президенте!

Інакше, як кричущою несправедливістю не можна назвати той факт, що нині за тюремними ґратами перебуває людина, вина якої не доведена, але вона ув’язнена. Це — Георгій Філіпчук, донедавна Міністр охорони навколишнього середовища. Звинувачення на його адресу жодним чином не вимагають такого жорстокого запобіжного заходу, а швидше покликане не тільки морально, а й фізично зламати людину, яка за свій поважний вік зробила багато доброго в ім’я розбудови нашої Держави.

Народний депутат ВР кількох скликань, голова Чернівецької обласної державної адміністрації, Міністр. А ще Георгій Філіпчук знаний і шанований науковець-педагог, академік Української і Російської академії педагогічних наук. Безперечно, у суспільстві надзвичайно гостро сприймається те, що ця людина нині за ґратами.

Генеральному
прокурору України
Пшонці В. П.

ЗВЕРНЕННЯ

У зв’язку з бездіяльністю міліції в пошуку та затриманні підозрюваних у вчиненні злочинів проти пам’ятників української історії

1) 10 січня 2011 року знак на місці, де мають установити пам’ятник голові ОУН Степанові Бандері в Луцьку, обмалювали червоною фарбою. Невідомі зобразили нацистську свастику з трьох його боків.

2) 30 січня 2011 року в Дніпропетровську невідомі зруйнували хрест на місці поховання бійців Української народної республіки.

3) 1 лютого 2011 року невідомі зірвали з постаменту пам’ятник жертвам Голодомору в Білгород-Дністровському Одеської області.

4) 8 лютого в Кривому Розі вандалі розбили встановлений ще 2006 року пам’ятник борцям за волю України. Пам’ятний хрест було скинуто з бетонної підпори, а потім розбито кувалдою.

Бездіяльність правоохоронних органів із приводу вищенаведених актів вандалізму на тлі масового переслідування патріотів України через пошкодження пам’ятника кату українського наро-

ду Сталіну в Запоріжжі (який офіційно визнаний Міськвиконком Запоріжжя незаконно встановленим і може бути знесеним за рішенням суду) підтверджує вибірковість переслідувань і розгортання відвертої антиукраїнської кампанії в країні.

Звертаємося до Вас із вимогами:

— негайно закрити всі сфабриковані кримінальні справи проти українських патріотів, негайно звільнити політично ув’язнених “тризубівців” у містах Запоріжжя та Івано-Франківськ, припинити масові репресії членів Всеукраїнської Організації “Тризуб” імені Степана Бандери;

— терміново надати вичерпну інформацію щодо розслідування вищевказаних злочинів, здійснених із метою зруйнування української історії.

У випадку незадоволення наших вимог ми, українська громадськість, вимагатимемо звільнення високопосадовців у правоохоронних органах, які відповідають за безпідставне переслідування та репресії українських патріотів та за бездіяльність правоохоронної системи в розслідуванні злочинів проти українського народу.

Всеукраїнська Організація
“Жіноча Січ”

ЗАЯВА

УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПАРТІЇ З ПРИВОДУ ПЛАНІВ ДІЮЧОЇ ВЛАДИ ЗНИЩИТИ УКРАЇНСЬКУ ПРАВОСЛАВНУ ЦЕРКВУ КИЇВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ

Українська народна партія стурбована тим, що вслід за утисками свободи слова і нехтуванням правами людини та нищенням українських національно-культурних цінностей нинішня влада намагається всупереч Конституції грубо втручатися у діяльність Української Православної Церкви Київського Патріархату. Мільйони громадян України можуть бути позбавлені свого конституційного права вільного віросповідання та відвідування своєї національної церкви.

УНП наголошує: цими діями влада в Україні порушує конституційне право громадян на вільне віросповідання. УНП також нагадує, що згідно з Конституцією України, церква відокремлена від держави.

УНП попереджає: якщо буде ліквідована або ослаблена Українська Православна Церква Київського Патріархату, нова влада створить умови для чергового наступу на базові засади незалежної України. Адже діяльність УПЦ Московського Патріархату, яку планують зробити єдиною Православною Церквою на українській землі, здійснюється в рамках реалізації програми “Руський мір”, що не передбачає існування суверенної Української держави.

Українська народна партія переконана, що Російська Православна Церква та її віроповіданий структурний підрозділ в Україні — УПЦ Московського Патріархату використовуються як масштабна машина пропаганди так званої “єдності” українського та російського народу, де привільно почуватимуться росіяни і малороси. Саме тому в храмах Московського Патріархату вже не почуєш української мови, а більшість священнослужителів цієї церкви перетворилися на жорстких україноненависників.

Влада потурає рейдерським захопленням храмів УПЦ Київського Патріархату, чинить прямий тиск на священників цієї конфесії, вимагаючи їхнього переходу в підпорядкування Московського Патріархату. Чинна влада використовує проти УПЦ КП її спонсорів. Правлячий режим діє так, щоб іноземна московська Церква стала державною Церквою України, щоб забезпечити Москві духовну окупацію України.

УНП визначає таку діяльність влади як антиукраїнську, антидержавну, антиконституційну.

Тому Українська народна партія закликає всіх патріотів України — православних, греко-католиків, католиків, протестантів, мусульман, представників інших віросповідань та атеїстів, які хочуть зберегти незалежність Української держави, об’єднатися з метою недопущення реалізації сценарію ліквідації спочатку духовної, а згодом і політичної незалежності держави, яку розробили російські спецслужби.

УНП вимагає від Президента України, від членів уряду та місцевої влади припинити діяльність зі знищення УПЦ КП, вступити у діалог зі Всеукраїнською Радою церков, не порушувати міжконфесійного миру.

УНП звертається також до громадян-вірних УПЦ КП із закликом берегти цілісність і соборність своєї Церкви, не дозволяти нікому її руйнувати.

Голова УНП **Юрій КОСТЕНКО**

ІСТОРИЧНА ПОСТАТЬ ЗІ ЗНАКОМ «МІНУС»

4 лютого, у день 130-річчя від дня народження сумнозвісного земляка луганців, одного з найближчих сталінських поплічників Климента Ворошилова, відбулася презентація публіцистичного нарису “Справжній Ворошилов”, автором якого є Ірина Магрицька — відома журналістка-просвітнянка з Луганська, кандидат філологічних наук, доцент СНУ імені Володимира Даля. У залі просвітнянського Українсько-канадського центру “Відродження” зібралося понад 100 представників демократичної громадськості обласного центру, серед яких було чимало молоді.

Вступне слово на презентації виголосив голова Луганського обласного об’єднання “Просвіта” Володимир Семистяга, який, окресливши значення виданої Іриною Магрицькою праці, зосередив увагу присутніх на неординарності постаті самого Ворошилова, зокрема повідомив сторінки його біографії, пов’язані з просуванням до вершин партійної та державної влади, участі в організації та проведенні комуністичних репресій та Голодомору-геноциду на українських землях.

Авторка нарису у своєму виступі перед аудиторією пояснила, чому вона взялася за його напи-

сання. До цього її як громадянку спонукали дії міської влади Луганська — і то за ініціативи навіть не комуністів, а “регіоналів” — з відзначення на високому рівні ворошиловського ювілею: з місцевого бюджету було виділено чималі кошти на реставрацію пам’ятника Ворошилову на коні, що стоїть перед міською радою (хоча сам пам’ятник такої реставрації аж ніяк не потребує), створено цикл передач і документальних фільмів — хвалебних од про цю особу, в Луганську відкрито його музей, куди вже почали водити численні групи школярів, організовано класні години у школах області, присвячені возвеличенню цього “маршала з народу”.

Ірина Магрицька додала: “Якщо Ворошилов і є історичною постаттю, то явно зі знаком “мінус”, адже був яскравим уособленням тоталітарно-репресивної комуністичної влади. Сьогодні ж, коли правда про сумнівних лідерів комуністичної доби дуже потрібна широкому загалові, відчутний брак публіцистичних праць на цю тематику. Тому я й узялася за написання нарису”.

Іще дослідниця щиро подякувала отаманові Східного козацтва України Сергієві Борисенку за фінансову підтримку видання її книжки накладом 1000 примірників.

В обговоренні публіцистичного нарису “Справжній Ворошилов” узяли участь засновник НРУ на Луганщині, кандидат філософських наук Юрій Козовський; учитель історії Олександр Тихий; лікар за фахом, а за покликанням історик-краєзнавець, автор істо-

ричного нарису “Минуле українського козацтва на Луганщині” Ігор Саєнко; кандидат історичних наук, доцент СНУ ім. В. Даля Андрій Фомін.

Особливо запам’ятався присутнім виступ ветерана бойових дій у Другій світовій війні Василя Ульянченка, 1920 року народження, який, розповівши про тяжку долю своєї родини під час колективізації, Голодомору і політичних репресій, наголосив на прямій причетності до цих злочинів проти українців К. Ворошилова. Василь Микитович відзначив також бездарне командування цим улюбленцем луганської влади Червоною армією, через що навіть сам Сталін змушений був усунути його з посади Наркома оборони СРСР. Ветеран також закликав усіх бути пильними сьогодні, коли в Україні знову розпочалися репресії, влаштовані владою “регіоналів”. Цю ж думку розвинув у своїй промові один із старійшин луганської “Просвіти”, кандидат економічних наук Володимир Литвин. В Україну повертається “ворошиловщина” — таким був лейтмотив не одного виступу під час презентації. Тож просвітняни переконані, що підняття на щит постаті Ворошилова луганськими можновладцями з Партії регіонів є симптоматичним, адже засвідчує їхнє прагнення повернутися до комуністично-більшовицьких тоталітарних часів із притаманними їм диктатурою і свавіллям.

Прес-центр Луганського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта”

● До 20-річчя НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Петро АНТОНЕНКО

Одними з перших в Україні Громадський комітет із відзначення 20-річчя Незалежності створили в Чернігові. Він діятиме на базі “Просвіти”, і саме в будинку обласного об’єднання пройшли установчі збори комітету. Координаторами комітету обрано голову обласної “Просвіти” Василя Чепурного та голову обласної організації УНП, депутата Верховної Ради IV скликання Володимира Ступака, обоє — з перших рухівців і просвітан. До комітету увійшли відомі, авторитетні люди, представники різних партій і громадських організацій. Зокрема голова Спілки роботодавців “Сіверщина”, депутат обласної ради Віктор Лазар (ПРП), президент Черні-

ПОДАРУЙТЕ КНИЖКУ!

гівської торгово-промислової палати, депутат міськради Костянтин Іванов (партія “Удар”), відома поетеса, авторка знаменитої пісні “Козачка” Надія Галковська (УНП).

Громадський комітет не дублюватиме діяльності подібної державної структури в області, хоча готовий співпрацювати з владою щодо гідного відзначення ювілею держави. Але пріоритет надається саме громадській активності. Адже в комітеті згуртувалися люди, які стояли біля витоків боротьби за Незалежність, працювали заради її зміцнення всі ці два десятиліття. Тому й роботу намітили серйозну. Передусім, це видання книжки, присвяченої становленню Незалежності, її утвердженню і в області, і в Україні. Досвід уже є. Позаторік ці ж громадські ак-

тивісти видали об’ємний, більш як на 300 сторінок том, присвячений 20-річчю Народного руху, винятково на місцевому матеріалі, одне з найпомітніших таких ювілейних видань в Україні. До нової книжки увійде цикл публікацій не лише про історію становлення Незалежності, це буде аналіз того, що відбувалося за всі ці 20 років у політичному і громадському житті, культурі й мистецтві, економіці, соціальній сфері, медіапросторі. Буде проведено цикл науково-практичних конференцій зі згаданої тематики.

На Чернігівщині “Просвіта” і Народний рух починали національне відродження, боротьбу за державність, зокрема, й такими масовими акціями, як кількадемні історико-просвітницькі походи “Дзвін-90” та

“Козацькими шляхами-91”. Обидва походи історичними місцями Чернігівщини завершувалися в гетьманській столиці України Батурині, історичну пам’ять про яку відроджували рухівці й просвітняни. Тоді й було проведено перші Всеукраїнські козацькі свята в гетьманській столиці, які стали традиційними. Із нагоди 20-річчя походу “Козацькими шляхами” Громадський комітет запланував провести новий похід тими ж стежками. Цього разу переважна більшість його учасників — молодь, зокрема члени обласної “Молодої Просвіти”.

Ще одна справа вже започаткована Комітетом: збір книг для Української бібліотеки Москви. Отож просвітняни звертаються із закликом до всіх, хто може допомогти в цій добрій справі, подарує книги зі своїх збірань чи пожертвує кошти для закупівлі книг українцям Росії.

НОВОБУЗЬКИЙ ФОНД ім. С. Ф. ЧЕРКАСЕНКА

В. ГАЛУЩЕНКО,
член районної “Просвіти”

24 грудня 2010 року новобузькани відзначили 135-ту річницю від дня народження С. Ф. Черкасенка, відомого в Україні поета і драматурга, педагога, державного діяча, критика.

Районна “Просвіта” та Новобузький районний благодійний фонд імені С. Ф. Черкасенка достойно вшановують нашого земляка. Маємо низку стендів про С. Черкасенка у районному краєзнавчому музеї, пам’ятні дошки на садибі Черкасенків і споруді педагогічного коледжу — в минулому учительської семінарії, яку закінчив наш славний земляк. Щорічно про-

Спиридон Черкасенко

водить конкурс української патріотичної пісні “Батьківська бандура”, присвячений його пам’яті, в районній бібліотеці діє вітальня С. Черкасенка.

Місцева “Просвіта” і фонд були ініціаторами спорудження в Ново-Бузі пам’ятника поету. На місці його будівництва — перед центральною районною бібліотекою закладено пам’ятний знак. Миколаївський скульптор, заслужений художник України, Ю. Макушин розробив проєкт, та за відсутності коштів роботу було припинено.

Будемо сподіватися, що з допомогою місцевої влади буде створено відповідну комісію з відзначення цієї дати і пам’ятник буде збудовано.

У ЗАКАРПАТТІ БУДЕ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА СПІЛКА ім. І. МАРГІТИЧА

Володимир ПІПАШ,
Ужгород

Днями в Ужгороді відбулося друге засідання ініціативної групи зі створення Закарпатської обласної греко-католицької спілки імені владика Івана Маргітича. Ініціатори вважають, що в Закарпатті назріла потреба створення світської організації, яка об’єднала б українську греко-католицьку громадськість області й продовжила духовно-патріотичну діяльність Народного єпископа Івана Маргітича.

Метою та завданням спілки, відповідно до проєкту статуту, який обговорювався на засіданні, будуть:

— популяризація української мови, сприяння утвердженню її використання і під час Богослужіння, і в усіх інших сферах діяльності Мукачівської Греко-Католицької єпархії;

— входження Мукачівської Греко-Католицької єпархії в єдину Українську Греко-Католицьку Церкву

(нині вона до УГКЦ не входить, а безпосередньо підпорядкована Риму) із перспективою перетворення її в Український Греко-Католицький Патріархат;

— наукова, освітня, просвітницька й виховна робота, пропагування і поширення духовності, християнських цінностей, моралі, національних традицій, здорового способу життя.

У спілці передбачатиметься й індивідуальне, і колективне членство. Щодо першого, то ними на однакових засадах будуть і миряни, і духовні отці, а колективними членами можуть стати організації, товариства, установи, колективи тощо.

На засіданні було розглянуто порядок та дату проведення обласної установчої конференції. Наразі планується її скликання 9 квітня поточного року в Ужгороді.

(Для зацікавлених подаємо контактні телефони: 0679475206; 0509713473; 0506101501)

Я ВОСКРЕС, ЩОБ ІЗ ВАМИ ЖИТИ

О. В. ФЕЩЕНКО,
голова Черкаського обласного об’єднання товариства “Просвіта”

Нас, черкашан, зимовою дніною покликали Бібвці — село Василя Симоненка — віддалене від цивілізації, тихе, багате на добрих людей, що в Лубенському районі на Полтавщині. Пригадуючи сторінки біографії, дивлячись на мальовниче село, відчуваємо неповторну свіжість і глибину всього, що давало живлющість таланту поета. Саме тут, у селянській хаті, одержав Василь перші життєві уроки від мами і від діда Федора: любити людей і землю — “що б там не було”.

Творчість Василя Симоненка по-особливому шанують його земляки: у рідній школі в селі Тарандинці створили музей, встановили пам’ятник поету, вивчають його твори, проводять вечори пам’яті, заснували літературно-мистецьку премію імені В. Симоненка.

...Вклонившись бібвській і тарандинській дніні, рідній Василевій хаті, людям, ми, черкашани, одержали благословення на проведення свого свята поезії, на втілення проєкту “Зоря В. Симоненка зійшла над Черкащиною”. Ось уже впродовж трьох років Черкаське обласне об’єднання товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка спільно з Черкаським колегіумом “Берегиня” Києво-Могилянської академії впроваджують проєкт поглибленого вивчення творів В. Симоненка, декламування поезій та інсценізація їх, конкурс малюнків до творів, виконання пісень на слова поета, написання власних творів про “вितязя молодого української поезії”. У навчальних закладах, бібліотеках просвітняни постійно проводять відповідну роботу.

У велике свято поезії перетворився цьогорічний обласний конкурс, який нещодавно відбувся у міській бібліотеці ім. Лесі Українки. З різних куточків нашого краю прибули переможці міських, районних конкурсів, аби взяти участь в номінаціях: “Декламація”, “Інсценізація”, “Власна поезія про В. Симоненка”, “Пісні на слова В. Симоненка”. Члени журі конкурсу відзначають ретельну підготовчу роботу кожного учасника, перейнятість великою любов’ю і до поетичного слова, і до самого автора.

Переможцями конкурсу визнано учнів Черкаської школи № 33 ім. В. Симоненка, колегіуму “Берегиня”, Першої міської гімназії, Черкаських шкіл № 6, 10, 17, 28, 29, 32, Мошнівської та Руськополянської шкіл Черкаського району, Драбівської школи К.-Шевченківського району, Лисянського навчально-виховного комплексу — гімназії та ін.

Переможцям і всім учасникам конкурсу організатори подарували збірки творів В. Симоненка, обласна організація Спілки письменників — часопис “Холодний Яр”. Незабутнє враження залишилося у всіх після відвідин кімнати-музею В. Симоненка у редакції газети “Черкаський край”, де молодий журналіст починав своє трудове діяльність. Вклонилися конкурсанти та їхні наставники-просвітняни пам’ятнику поетові, який нещодавно відкрито в Черкасах:

“Здрастуй, сонце,
здрастуй, вітре!
Здрастуй, свіжосте нив!
Я воскрес, щоб із вами жити”...

Обласна телекомпанія “Рось” зробила передачу про обласний фестиваль-конкурс, а ми, просвітняни, дуже вдячні всім, хто плекає рідну мову, хто береже вишукані українські традиції, хто долучається до виховання нового покоління українців.

Антоніна МОВЧУН,
кандидат педагогічних наук,
заслужений вчитель України,
доцент Київського університету
імені Бориса Грінченка

Богиня Клію пишається своїми лицарями-літописцями: вони ведуть читачів шляхами історії, презентують своїм сучасникам події давноминулих літ. Минають віки, а їхні імена залишаються на золотих її скрижалях. Навічно вписані імена європейських митців О. Дюма, Г. Сенкевича, В. Скотта, українських літописців Нестора, Д. Яворницького, А. Кашенка, П. Загребельного, Р. Іванченко, В. Шевчука та ін. У цій низці імен постать Володимира Малика — особлива. Він вводив у світ минулих віків дитячого читача.

21 лютого 2011 року минає 90 років від дня його народження. Із 77 прожитих літ для творчої праці він отримав від долі не так і багато — сорок років. За цей час устиг написати історичну хроніку-тетралогію “Таємний посол”, до якої ввійшли романи “Посол Урус-шайтана” (1969), “Чорний вершник” (1976), “Шовковий шнурок” (1977), романи “Князь Кий” (1982), “Чумацький шлях”, “Горить свіча”, “Черлені щити” (1985) та “Князь Ігор. Слово о полку Ігоревім”.

Герої його творів — відомі в історії особистості: князі Кий та Ігор, русич-захисник Києва — Микита Кожум’яка, народні месники Олекса Довбуш, Устим Кармелюк і Семен Палій та козацькі ватажки Іван Сірко, гетьман Юрій Хмельницький, польський король Ян Собеський та ін.

Тільки імена цих історичних осіб засвідчують: не одну епоху вивчав письменник, щоб відтворити її, не одне століття пролягло між подіями, які змальовані митцем. Письменник вільно почувався в широкому часовому просторі, був сучасником не однієї епохи. Талановитим пером Володимир Малик наблизив ті давноминулі часи до нашої сучасності, зріднив своїх читачів із благородними борцями-патріотами минулих віків.

Візьмімо до уваги й те, що не так легко в часи Малика можна було говорити історичну правду. Та попри це його романи не застаріли: у них — правда історії. Перо, що відкривало ту правду, тримала рука мужньої людини, загартованої у воєнних лихоліттях.

Володимир Кирилович Малик народився 21 лютого 1921 року в селі Новосілки Макарівського району на Київщині. Батьки Володі — сільські трударі. Тож у дитинстві хлопчик засвоював уроки життя в нелегкій сільській праці, а мовні скарги здобував у найкращій академії — академії народної мудрості. До хлопчика прийшло раннє зачарування словом. Володя мріяв про професію вчителя української мови і літератури. І його мрія здійснилася, але до неї ляжуть вирвами роки.

Закінчивши 1938 року середню школу в Ясногородці під Києвом, юнак став студентом філологічного факультету Київського університету. Відчуття краси поетичного слова вилилося в перших університетських віршах.

Поступово розкрилювався поетичний хист студента-філолога і в літературній студії, якою керував відомий поет А. Кацнельсон. 1940 року вперше з’явилися друком вірші молодого початківця. Талантом поета опікувався і Андрій Малишко. Але навчання перервала війна.

Володимир добровольцем пішов у народне ополчення, працював на оборонних спорудах під Києвом та Харковом.

Разом із товаришами потрапив у вороже оточення. Поранений, хворий, майбутній письменник намагається перейти лінію фронту. Коли ж це не вдалося,

відомого поета, у руках якого було два зошити. Швидко пробігши очима один зошит, повернув його авторові. Другий зошит захопив редактора, і він дочитав його до кінця “Тільки чомусь тут підпис — Володимир Малик”, — запитально глянув він на Володимира Сиченка. І тоді письменник розповів, що Малик — це дівоче прізвище його дружини. Коли Володимир ніс свій рукопис у видавництво, вона порадила взяти це прізвище, як її оберіг. Так у видавництво того дня заходив учитель Володимир Сиченко, а виходив лицар богині Клію, письменник В. Малик.

щасливому випадку. Так, в архіві натрапив на цікавий документ, у якому йшлося про те, що напередодні російсько-турецької війни 1677—1681рр. (походів османського війська на Чигирин) кошовий отаман Запорізької Січі Іван Сірко відрядив до Туреччини козака, який добре володів турецькою мовою і знав звичаї турецького народу. Козак мав завдання розвідати наміри султана Магомета IV щодо України. Розвідникові пощастило здобути і привезти султанський фірман (указ) про основні воєнно-стратегічні приготування Порти

ЛИЦАР БОГИНИ КЛІЮ

ся, шукає партизанський загін. У цій скруті довелося зазнати всього: малярії, переховування в засніжених воронках від бомб, у снігових заметах. Замість очікуваної зустрічі з партизанами, потрапив у руки гестапівців. Невдовзі Володимира вивезли до Німеччини. Майже три роки він зазнавав мук і страждань у фашистських концтаборах, пережив і голод, і загрозу смерті. Аж у жовтні 1945 року після Перемоги йому вдалося повернутися на Батьківщину. Університет закінчував заочно 1950 року, працюючи вчителем української мови і літератури в Ясногородській середній школі на Київщині, у якій і сам колись навчався.

1953 року молодий учитель переїхав із Київщини в місто Лубни на Полтавщині. Засноване 988 року, як частина містфортець Посульської оборонної лінії, князем Володимиром Святославовичем, це місто просто так дихало славною тисячолітньою історією. Володимир відчув особливу історичну ауру давнього міста. Не міг не відчувати, адже з дитячих літ був закоханий у народні легенди, перекази, думи й пісні. Тут, у Лубнах, Володимир знайшов своє покликання зачарованого лицаря Клію. Йому захотілося наблизити до сучасників славні сторінки минулої давнини. І Володимир Кирилович береться за перо.

Одного сонячного червневого дня 1956 року в редакцію видавництва “Молодь” зайшов стрункий худорлявий чоловік і відрекомендувався: “Володимир Сиченко — поет із Лубен”. Завідувач відділу літератури для дітей Б. Чайковський звернув увагу на стриману ввічливість і вчительську манеру спілкування не-

Перша книжка В. Малика — віршована історична казка “Журавлі-журавлики” — побачила світ 1957 року у видавництві “Молодь”. Із того часу, за словами Б. Чайковського, В. Малик зі своїм читачем не розлучається. Він “заворює чудовими й чарівними мандрами з країни в країну, з епохи в епоху, примушує радіти й ридати, любити й ненавидіти, переживати, як власні, знегоди й перемоги героїв”.

Письменник успішно працював у жанрі віршованих історичних поем і легенд. Його “Чарівний перстень”, “Месник із лісу”, “Червона троянда”, “Микита Кожум’яка”, “Воевода Дмитро” із задоволенням читають дорослі, молодь і діти.

Тематика творів В. Малика — розмаїта. У повісті “Слід веде до моря” (1975) він розповів про проблеми тогочасної школи. Про боротьбу молоді проти фашистів розповів у повісті “Двоє над прірвою” (1983).

Та славу В. Малику принесли його історичні романи, зокрема тетралогія “Посол Урус-шайтана”. У його творах постала українська історія від сивої давнини до найновіших часів. В. Малик жив історією, віддавав їй свою душу. Написання історичних романів потребувало ґрунтовної підготовчої роботи над історичними джерелами — архівними документами, літописами, мемуарами. Часто доводилося сидіти в архівах, вивчати дослідження істориків, виїжджати на місця, де колись жили герої його книг.

Та найбільше письменник любив працювати у своєму “літньому кабінеті” — в саду, викоханому його руками. Адже окрім професії вчителя і письменника, був ще орачем, сіячем і садівником, малярем, штукатуром і столяром. А ще — літературним критиком. Теми підказувало йому саме життя. Так, літературознавче дослідження “Олесь Донченко” (1971) Володимир Малик написав тому, що його старший побратим жив і працював у Лубнах. О. Донченко помер там 1954 року, а В. Малик поселився в Лубнах із 1953 року. Напевне, історія старовинного міста спонукала Володимира Кириловича звернутися до історії різних країн і різних епох. Та все ж його найбільше хвилювала сива давнина рідної України.

Інколи цікавий сюжет письменник створював завдяки

до загарбницького походу в Україну. Між іншим цей документ і понині зберігається в Москві. Та історія не зберегла імені відважного козака-розвідника. Володимир Малик назвав його Арсеном Звенигорою і зробив головним героєм тетралогії “Таємний посол”. Арсена захопили у турецький полон. Він знемагав прикутим до галери, терпів тортури, зазнав виснажливих і небезпечних пригод у пошуках своєї коханої Злати.

Але вистояв і загартувався. Молодь 70—80-х років XX ст. захоплювалася Арсеном. У тетралогії діють історичні особи — отаман Іван Сірко, султан Магомет. Тема боротьби русичів із турецькими ордами розкрита письменником ще в його першій поетичній казці “Журавлі-журавлики”. У казці діє маленька українська дівчинка з добрим чуйним серцем Наталочка. Їй довелося поневірятися в турецькому полоні. Допомогає дівчинці повернутися на рідну землю журавлик Павлик, якого вона колись ще в рідній Україні вилікувала.

Лебединою пісню В. Малика став роман “Черлені щити”, навіяний йому нашою героїчною поемою “Слово о полку Ігоревім”. Цей славнозвісний твір перекладали й переспівували чимало авторів. За його мотивами та образами створено чимало прозових та поетичних творів. Однак суспільне тло русько-половецьких відносин початку XII ст. залишалося поза увагою митців. Володимир Малик звернувся до цієї теми. Він показав похід новгород-сіверського князя Ігоря на половців, розкривши соціальне тло та розповівши про створення поеми.

До півтора тисячолітнього ювілею Києва В. Малик створив роман “Князь Кий”. Він переносить свого читача в середину V століття.

За тетралогію “Таємний посол” та роман “Князь Кий” письменник був удостоєний літературної премії імені Лесі Українки.

В особистому житті Володимир Кирилович був скромним, чесним і людяним. Він покланявся праці. Його дні минали у творчих трудах.

Земний шлях митця закінчився 31 серпня 1998 року. Вічним пам’ятником йому залишилися твори, освячені богинею Клію...

ПРЕЗЕНТАЦІЙНИЙ ТУР АКАДЕМІКА

Дмитро КУРЧІЙ,
кандидат філологічних наук

Наприкінці минулого року знайий в Україні та поза її межами літератор і науковець, просвітянин Володимир Качкан у рамках власного ювілею презентував нові унікальні видання в Івано-Франківській обласній універсальній науковій бібліотеці ім. І. Франка — під назвою “Semper tiro” (“Завжди учень”). У центрі уваги шанувальників його творчості І том нового багатотомника “Віщі знаки думки, серця і руки: Антологія українського автографу”, збірник на пошану професора, інші книги.

Багаті за змістом, цікаві за формою зустрічі-презентації уже відбулися в Надвірній, Коломиї, Чернівцях, Львові, Краківі, Ополі. Попереду — Тернопіль, Луцьк, Кам’янець-Подільський, Київ, Прага, Відень, інші міста і країни Європи.

У Києві науковець (разом із сином Олегом) реалізує трикнижний проект: щойно вийшла перша книжка — “Нев’януха галузка калини: Українські літератори, вчені, громадсько-культурні діячі — в діаспорі”. На черзі книжки “Пастори слова” та “Українські мадонни”. Цей проект створено за фінансової підтримки Київської міської адміністрації.

А ВИ ЧИТАЛИ АФОРИ?

Назар ДІБРОВА,
смет. Іванівка
Херсонської області

Бажання поділитися радістю з Вами, шановні сучасники, поселилося в моїй душі, коли почав читати, прочитати і продовжувати читати-перечитувати диво-книгу афор і образків відомого письменника Дмитра Головка. Ця книга під назвою “Хто і як завдає марноти” розрахована на всіх, хто вміє і бажає слухати щось цікаве, повчальне, корисне. Читача не обмежуємо ні за віком, ні за статтю, ні за професією чи якимось соціальним статусом. Книжка для Всіх! Це своєрідна енциклопедія калейдоскопічної побудови. І хоч розмежована чотирма розділами, містить повний набір для сміху — гумор, сатира, сарказм, іронія. Замилування милим і красивим, мужністю, вірністю, відвертістю, закоханістю і любов’ю... і обурення підлістю, підступністю, нахабством, жорстокістю, нехлюйством, зажерливістю, зрадництвом. Окремі афори варті товстих романів: починай із будь-якої сторінки, з будь-якої афори чи образка й потрапиш в окрему тему — кількома рядками автор змальовує і створює окрему ситуацію, подію, характер і висловлює своє ставлення до змалюваного.

Я по-дружньому раджу Вам насолодитися цим чудовим художньо-публіцистичним виданням!

“Дощ перестав, гроза скінчилась,
Побігло сонце ген за обрій,
Та за веселку зачепилось...” Н. Швень

— **Борисе Никаноровичу, розкажіть, що таке активні впливи?**

— Три найголовніші з них такі: проблема регулювання кількості атмосферних опадів, боротьба зі стихійними явищами, насамперед із градом і розсіювання хмар і туманів.

Одна з найпекучіших проблем людства — проблема води. На величезних просторах земної кулі колосальний дефіцит води. На планеті багато пустель — Гобі, Каракуми, Кизилкум, Калахарі, Сахара... Згадаймо, наприклад, Атакаму — найсухішу пустелю світу, де роками не випадає жодної краплини води.

Із розвитком людської цивілізації все більше води потрібно на зрошування, промислове виробництво. Окрім того, зросла кількість населення: майже сім мільярдів людей використовують багато води. Тому проблема збільшення опадів — проблема активних впливів № 1. Над розробкою технологій збільшення опадів наш інститут працює з 1959 року.

Інше — боротьба зі стихійними явищами. Найбільш розроблений напрям — боротьба з градом. Він наносить колосальні збитки, знищує сільськогосподарські культури.

Третє — розсіювання хмар і туманів, що було особливо актуальне всередині ХХ століття. Тоді літаки не були такими досконалими як зараз, не мали спеціального обладнання, і якщо нижня межа хмар була на рівні 300—400 метрів, аеропорт уже був зачинений. У Радянському Союзі іноді аеропорти не працювали тижнями.

1964 року ми підготували інструкцію із розсіювання хмар і туманів над аеродромами. І відразу того ж року була створена ціла мережа аеропортів, де використовували цю технологію. Були створені групи із розсіювання туманів і хмар у Шереметьєво, Внуково, Києві, Мінську, Дніпропетровську, Ташкенті, Свердловську.

У 1968-му ці групи почали зникати, бо літаки ЛІ-2 відпрацювали свій ресурс, а іншими нас не забезпечили.

Розсіювання хмар і туманів — це підвищення регулярності польотів, забезпечення комфортності пасажирів, бо їм не потрібно чекати на ясне небо, підвищення безпеки авіаційного сполучення. Також розсіяти хмари можна на якесь свято, забезпечивши гарну погоду.

— **У Росії є фірми, які займаються розсіюванням хмар на замовлення. Чи є така незвична послуга в Україні?**

— Ми розсіювали хмари минулого року для забезпечення комфортних погодних умов під час святкування 65-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні. Технічних засобів для роботи вже ніяких не було, бо спеціально обладнані літаки давно були продані. Однак Міністерство оборони надало три літаки, і ми впоралися з цим завданням.

— **Ми, мабуть, пасемо задніх у сфері активних впливів?**

— Якщо брати до уваги науковий потенціал, то ми нікому не поступаємося, а в деяких векторах активних впливів випереджаємо всіх. Але в практичному використанні дуже відстали, бо в нас немає засобів впливу, коштів не виділяють.

Маленька Молдова витрачає на активні впливи (протиградовий вектор) 2 млн доларів на рік, а Україна, і то зусиллями Кримської автономії, виділяла тільки 2 млн грн. Ще Одеська і Кримська служби в урізаному режимі дожили до цього року. Хоча на 2011 рік Кримська служба не отримала фінансування.

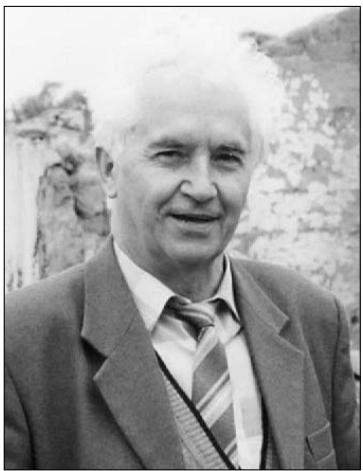
У період 1959—1973 рр. у нас був експериментальний етап у розробці технології збільшення опадів. Було встановлено, що регулярні впливи можуть збільшити кількість опадів на 30—35 %. У місяці січні з 1974-го по 1980 рр. за цією технологією були проведені науково-виробничі роботи. Результат — збільшення опадів у різні роки становило 29—63 %.

Із 1985-го до 1992 рр. на експеримен-

Фото Оксани Цезури

УКРАЇНСЬКИМ МЕТЕОРОЛОГАМ ПІД СИЛУ ПРИБОРКАТИ НЕБО

Вони розсіюють хмари і тумани, зупиняють град і викликають дощі, регулюють кількість опадів... Це не анонс сучасного фантастичного блокбастера, а реальність — процеси активного впливу на метеорологічні процеси вивчають науковці з Українського науково-дослідного гідрометеорологічного інституту. Зараз українським “метеорологічним шаманам” під силу і збурювати, і заспокоювати небо.

Про те, як можна вплинути на метеорологічні процеси, наскільки ефективно можна впливати на небо і чи не шкодить це навколишньому середовищу, читачам “Слова Просвіти” розповідає старший науковий співробітник відділу фізики атмосфери, автор технології розсіювання хмар і туманів Борис ЛЕСКОВ.

тальному метеорологічному полігоні в Дніпропетровській області спеціально створена Дніпропетровська воєнізована частина проводила регулярні впливи на зимові хмари з метою збільшення кількості опадів. Незважаючи на неповне технічне забезпечення цього проекту, збільшення опадів на території площею 500 тис. га досягло 15—20 %. Ця технологія, яку ми розробили, досі не має аналогів у світі.

За кордоном більше уваги приділяють впливам на літні хмари. На 20 % можна збільшити кількість опадів, якщо регулярно працювати зі всіма хмарами.

— **Яка ефективність робіт з активного впливу?**

— Ефективність активних впливів щодо розсіювання хмар і туманів над аеродромами становить 1 до 5, тобто можна отримати 500 % прибутку. Якщо ж говорити про збільшення атмосферних опадів шляхом активних впливів, то це пропорції 1 до 3 та 1 до 5. Щодо протиградових заходів, то це 1 до 10.

— **Отож можемо сказати, що ми — володарі неба?**

— Ні. Наприклад, ми можемо подолати не всі градові процеси. Ефективність градозахисту становить 90 %, тобто 10 % градових процесів повністю перервати не можемо, а лише трохи послабити.

Минулого року 22 червня у Криму був градовий процес. За ним уважно слідкували, ракетні пункти були наготові. Хмара проходила трошки збоку від тієї території, що захищається, і вся увага була звернена на неї. Ніхто і не помітив, що збоку, але в межах території, що захищається, виникла невелика хмара. Вона розвивалася вибухоподібно — від моменту, коли вона з'явилася на екрані радіолокатора, до моменту, коли в ній уже був град, пройшло 9—10

хвилин. Для таких вибухоподібних процесів у нас не вистачає часу, щоб на них ефективно вплинути.

Причина цього така: для встановлення ймовірності переходу хмари у градову стадію потрібно не менше 5—6 хвилин після її появи на екрані радіолокатора. На оцінку ситуації, прийняття рішення і передачу команди на ракетний пункт піде 1 хвилина. Запуск ракет — ще хвилина. Політ ракет до хмари — 30—40 секунд. Час розповсюдження реагенту в переохолодженій нижче -6 °C частині хмари — приблизно 3 хвилини. І ще близько трьох хвилин піде на утворення конкурентоспроможних (відносно природних) штучних зародків градин. Усього — більше 14 хвилин. Маємо нестиковку близько 4-х хвилин, а з хмари вже сипле град. Але таких вибухових градових об'єктів дуже мало, за 10 останніх років ми знайшли лише два.

— **Які засоби використовуєте для приборкання небесних стихій і чи не шкідливі вони для екологічного стану довкілля?**

— Використовуємо йодисте срібло (AgJ). Цей реагент не токсичний і не шкідливий для екологічного середовища, тому його використовують у всьому світі. Колись використовували ще ефективніший реагент — йодистий свинець, але він був дуже токсичний, тому згодом ми відмовилися від його використання.

Використовуємо також твердий двоокис вуглецю (CO₂). Його застосування ніякого впливу на склад атмосфери не має, бо ми вводимо під час впливів 1 кг CO₂ на 5—10 км³ повітря, а в атмосфері є природний CO₂ в кількості більше 400 т на 1 км³.

У нашому інституті у 80-х роках під керівництвом Р. А. Баханової була розробле-

на оригінальна технологія використання рідкого азоту (N₂), який скидався в хмари в гранулах аеросилу або деревного вугілля. Експерименти показали, що ця технологія навіть ефективніша, ніж та, що використовує твердий CO₂.

За кордоном також використовують рідкий азот (наприклад, у Росії), але наша технологія аналогів не має. Однак зараз вона не використовується, бо впливи за допомогою літаків ми не проводимо із-за відсутності фінансування. Не знаємо, чи дочекаємося, коли наш уряд побачить, як це вигідно. Хоча є невелике досягнення: Україна два роки тому почала виробляти свій реагент — йодисте срібло у м. Шостка.

— **Про зміну клімату говорять у всьому світі, чому ж Україна не приділяє цьому питанню достатньої уваги?**

— Через недостатнє розуміння важливості проблеми нашими можновладцями. Україна — це вершиник без голови. Як ми можемо рухатися вперед, коли не маємо чим думати?

Батько кібернетики, лауреат Нобелівської премії Норберт Вінер одного разу сказав: “Усі науки можна розташувати між двома полярно-протилежними: з одного боку — найпростіша наука, бо те, що вам треба знати, можете розрахувати хоч на тисячу років уперед із будь-якою точністю — це астрономія”.

Справді, якщо ви знаєте масу небесних тіл і вектори їх руху, то за допомогою сучасних математичних технологій та обчислювальної техніки на мільйони років уперед можете дізнатися, яким буде небо.

“Із протилежного боку, — говорив Вінер, — метеорологія. Це найскладніша наука, де кожний фізичний параметр залежить практично від нескінченної кількості інших параметрів, які також від чогось залежать. Але метеорологія також неоднорідна. Це багатовекторна наука і в ній є відносно прості і дуже складні напрями. Найскладніші з них — динамічна метеорологія, синоптична метеорологія і активні впливи”.

— **Борисе Никаноровичу, які Ви пам'ятаєте незвичайні погодні явища?**

— Із дитинства пам'ятаю, як у Хмельницькій області, звідки я родом (це село Кальна Деражнянського району), 5 липня 1951 року пішла злива із градом. Град йшов 30 хвилин. Я тоді вибів надвір, схопив дві градини, завбільшки з волосський горіх, і побіг до хати. Поки сховався, то мене дві градини з такою силою вдарили по голові, що через хвилину з'явилися величезні гuli.

Тоді град покотив землю суцільним шаром до 15 сантиметрів. Уся наша городина була втоптана у землю, нічого не залишилося. Град випав дуже локально — про-

йшовся селом, та недалеко від нашого городу були місця, де його не було.

Пам'ятаю градобиття 20 травня 1965 року в Молдові. Надзвичайно велика хмара прийшла з Румунії і, перетнувши всю Молдову, увійшла в Україну. Ширина градо-

вої смуги була до 30 км, але град був не дуже сильний. Проте 18 липня 1965 року на півдні Молдови був градобій — це було щось страшне: у смугі завширшки 3—5 км абсолютно все було знищено, випав град розміром із куряче яйце і більше.

Я ніколи не забуду грозу 29 травня 1969 року в Тбілісі. Там проходив Міжнародний симпозіум із фізики хмар і активних впливів на атмосферні процеси. Увечері побачив блакитне саяво над Тріалетським хребтом, яке стало наближатися до міста. Такої грози я більше ніколи в житті не бачив і про таке не чув! Блискавки били безперервно, саяво стояло над містом, і не переривався гуркіт, від якого закладало у вухах. За моїми підрахунками, на секунду було шість блискавок. Коли почалася злива — з неба вода лилася просто суцільним водопадом. Я подумав, як пощастило цим делегатам із різних країн, що вони на свої очі побачили таку неймовірну картину в Грузії!

Одна з найпекучіших проблем людства — проблема води. На величезних просторах земної кулі колосальний дефіцит води.

Я вибів надвір, схопив дві градини, завбільшки з волосський горіх, і побіг до хати. Поки сховався, то мене дві градини з такою силою вдарили по голові, що через хвилину з'явилися величезні гuli.

Євген БУКЕТ,
фото автора

«АКАДЕМІКУ ВЕРНАДСЬКОМУ» — 15 РОКІВ

1992 року, після розпаду Радянського Союзу, Росія оголосила себе правонаступницею всіх антарктичних станцій СРСР і відмовила Україні в передачі однієї з них. Тож українські науковці на деякий час втратили можливість проводити дослідження в Антарктиді.

Станція на мисі Марина острова Галіндез в Антарктиді заснована 1953 року Великобританією і називалася “Фарадей”. У лютому 1996 року за результатами Міжнародного конкурсу була передана Україні Англійським Антарктичним Товариством і перейменована на “Академік Вернадський” на честь видатного українського науковця академіка Володимира Івановича Вернадського, першого президента НАН України. 6 лютого 1996 року п’ятеро учасників першої української антарктичної експедиції підняли над станцією державний прапор. Відтоді Україна утвердилася як антарктична держава. Сьогодні станція “Академік Вернадський” працює цілий рік і є метеорологічною та географічною обсерваторією.

За п’ятнадцять років досліджень України в Антарктиці нашим науковцям вдалося набутися унікального досвіду роботи в умовах практично повної ізоляції від звичних благ цивілізації, рідної домівки, друзів і коханих.

16-та українська антарктична експедиція, яка частково вже розпочала роботу, працюватиме за новою державною програмою на 2011—2020 роки. Особливого значення сьогодні набувають нові знання в періоди кліматичних змін, викликаних глобальним потеплінням або іншими явищами, притаманними і Сонячній системі, і процесам усередині земного ядра та мантії. Тому стан атмосфери, океану, сейсмічний моніторинг мають бути на постійному контролі фахівців.

Наталія ШВЕНЬ: «ЛЮБЛЮ ХМАРИ!»

Найромантичніша професія — метеоролог! Саме так вважає начальник відділу метеорології Центральної геофізичної обсерваторії, кандидат географічних наук Наталія Швень, яка пішла працювати в метеорологію через те, що страшенно любить спостерігати за хмарами, годинами насолоджуючись повільною грою небесних баранців.

Наталія Швень розповідає про особливості спостереження за хмарами: “Є багато видів хмар, для їх розрізнення навіть використовують спеціальні атласи. В Україні свого ще не видали, тому ми користуємося російськими. Хмари поділяються на три рівні: нижнього ярусу, що ближче до землі, середнього — від 2 до 6 кілометрів і верхнього ярусу — вище 6 кілометрів.

Для синоптиків дуже важливо, які види хмар спостерігаються на землі. Метеоролог навіть без мапи, спостерігаючи за хмарами, може спрогнозувати погоду.

Дуже красиві хмари при сході й заході сонця. На жаль, найкрасивіші хмари — сріблясті та перламутрові — спостерігаються на дуже великій висоті — 80 кілометрів від землі.

Хмари бувають різних кольорів залежно від освітлення сонця. Найнудніші хмари взимку.

Небесні баранці, на відміну від морських хвиль, повільно змінюються, вони неначе застигають у небесному просторі”. Наталія Швень пише вірші, ось деякі з них.

*Літо у розпалі. Полудень. Спекта
Праскою все притиска до землі.
Тільки над обрієм в небі далекім
Ходять хмаринок легкі кораблі.*

*Їхня домівка — широкі простори.
Здавна оспівана їхня могуть.
Їх не зупинять пунктири кордонів.
В небі народжені — там і помруть.*

*Долею вище од світу піднесені,
Їм невідома кохання безодня.
Вічно мандрують крізь осені й весни,
Вільні як мрія, мов горе — самотні.*

*Сто перший доказ приходу весни —
Це небо, відбите в очах
тендітного проліска,
небо, яке на коромислі веселки
гойдає пухку хмаринку,
наповнену водою по вінця,
і розльопує
у підставлені долоні городів
божественний напій життя.*

Каплицю та пам’ятник Т. Шевченку (або В. Вернадському) за благодійні внески планують встановити 2011 року в Антарктиді з нагоди 15-річчя станції “Академік Вернадський”. Про це, серед іншого, повідомили журналістам на брифінгу, що відбувся в Державному агентстві України з питань науки, інновацій та інформації.

Участь у брифінгу взяли Голова Державного агентства з питань науки, інновацій та інформації України, академік НАН України Володимир Семиноженко, Віце-президент НАН України, академік НАН України Антон Наумовець, Директор Інституту геологічних наук НАН України, науковий директор НАНЦ, академік НАН України Петро Гожик, Директор Інституту біохімії ім. О. Палладіна НАН України, академік НАН України Сергій Комісаренко, Директор Національного антарктичного наукового центру Валерій Литвинов.

Інформаційний обмін та аналіз даних, здобутих на маківках Землі геофізиками, океанологами, метеорологами, а також представниками інших професій, зайнятих спостереженнями навколишнього середовища, дозволяє передбачати негативні чинники, здатні позначитися на різних аспектах життя біосфери. Економіка, соці-

ум, державні кордони — це не повний перелік факторів, на які можуть впливати природні катаклізми. Саме тому передові держави світу останнім часом особливу увагу приділяють полярним дослідженням, своєрідним апогеєм яких став III Міжнародний полярний рік.

Українські науковці вперше стали активними учасниками цієї світової полярної “толоки”: вони виконують 16 науководослідних проєктів, над якими працювали не тільки вчені сезонних загонів останніх років, а й зимівники станції “Академік Вернадський” зі складу 11-ї, 12-ї, 13-ї та 14-ї антарктичних експедицій. Частина результатів їхніх дослідів, наукових експери-

ментів, спостережень використана міжнародними науковими центрами, опублікована в спеціальних виданнях, а певна частка ще продовжує осмислюватися в інститутах НАН України та вищих навчальних закладах і згодом може трансформуватися у нові технології або й цікаві відкриття.

Протягом 15-ти років діяльності в Антарктиці НАНЦ МОН України разом зі своїми партнерами організував і провів 14 (у тому числі 4 морських) антарктичних експедицій, відрядив на роботу на полярних полігонах близько 300 наукових співробітників і фахівців із провідних академічних інститутів і вищих навчальних закладів, а також зарубіжних колег. За цей час на матеріалах дослідницької діяльності в Антарктиці захищено 2 кандидатські та 7 докторських дисертацій, проведено 4 міжнародні конференції, видано низку наукових монографій. Антарктичні зусилля української науки відзначили й представники міжнародної спільноти, про що свідчать грамоти від відповідних установ Великобританії, Німеччини, Росії.

Найбільший інноваційний потенціал сьогодні мають розробки з біології, метеорології, медицини, океанології та сейсмології. Саме ці напрямки повинні стати “точками зростання” у межах антарктичних досліджень й отримати належне державне фінансування. А в бюджеті на поточний рік, до речі, закладено лише 20 млн грн, що більше, ніж торік, але все ще дуже мало.

Минулого року на станцію доставили нову метеостанцію, переобладнали систему опалення, провели низку інших важливих робіт. Нині 10 зимівників на Галіндезі готуються до передачі наукової вахти вже 16-му загону своїх колег. Про це під час брифінгу в сеансі інтернет-зв’язку з Антарктиди повідомили самі члени делегації на чолі з геофізиком Андрієм Залізівським.

Актуальні завдання на найближчу перспективу — просування українських дослідників вглиб антарктичного континенту, забезпечення їх сучасними транспортними засобами, необхідним обладнанням для стабільного зв’язку зі світом.

УЧАСНИКИ АНТАРКТИЧНОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ ІДЯТЬ КАВУНИ І ДИНИ

Доктор медичних наук, провідний науковий співробітник Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця Національної академії наук України, керівник лабораторії медико-біологічних проблем в Антарктиці Євген Моїсеєнко безпосередньо займається медико-біологічним відбором кандидатів до антарктичної експедиції. Є. Моїсеєнко — єдиний у світі науковець, що захистив дисертацію на матеріалі антарктичних досліджень.

Євген Васильович розповів “Слову Просвіти” про особливості харчування на станції “Академік Вернадський” і психологічні зрушення в умовах тривалого перебування в Антарктиці: “Харчування в учасників експедиції збалансоване і повноцінне. На станції багато їжі, яку завозять один раз на рік і потім зберігають у спеціальних холодильниках за необхідної температури. М’ясо, риба, крупи, сухе молоко — це все є у великих кількостях.

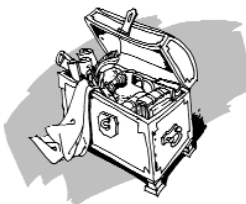
На початку перебування в Антарктиці учасники експедиції їдять навіть кавуни і дині. Взагалі кількість і різноманітність продуктів залежить від того, як їх розподілить повар. Тому на станцію відбираємо не просто кухаря, а кваліфікованого фахівця, який уміє би збалансувати меню і так розраховувати калорійність їжі, щоб не нашкодити організму зимівників. До речі, із станції “Академік Вернадський” ми щодня маємо інформацію про харчування зимівників. Запевняю, що не було такого, щоб учасники експедиції голодували. Хіба що наприкінці їхнього перебування на станції якість

продуктів знижувалася, їм не вистачало вітамінів.

При тривалому перебуванні експедиції у частини зимівників погіршується самопочуття, з’являється втома, падає настрій, виникає головний біль, зимівники часто втрачають нормальний ритм сну, мають зміни серцевого ритму, артеріального тиску тощо. Такі порушення частіше виникають під час антарктичної зими (понад 80 % екіпажу) і антарктичного літа (понад 60 % екіпажу) та утримуються після завершення експедиції”.

Редактор “Погоди”
Наталія АНТОНЮК

ЗА ЗАКОНАМИ СВІТОВОГО ЛАДУ

Наталка ПОКЛАД

Цей синьоокий світлий чоловік, здається, не знає втоми і бачить значно далі, ніж усі ми. Для багатьох зустріч із ним ставала і стає одкровенням. Як невтомна бджола, все життя збирає він давні знання і передає їх нашому часу.

Йому, як сам каже, в житті щастило на добрих людей. Визначальним було знайомство в Умані з легендарною Надією Суровцевою, яка майже 30 років промордувала по ГУЛАГівських катівнях, але не поступилася ні в любові до України, ні у своїх переконаннях. Надія Віталіївна не тільки відкрила Вадимові очі на боротьбу за українську державу на поч. ХХ ст. і подала приклад незламності, а й підготувала його до іспиту з німецької мови.

А в університеті через Надійку Світличну зацікавився зі своїм славним земляком, будителем людських душ Іваном Макаровичем Гончарем і в його домашньому музеї причастився красою українського народного мистецтва та звичаю. А ще було знайомство з Аллою Горською та Іваном Світличним, вечори Василя Симоненка й Тараса Шевченка: міцнів дух, сталося слово...

За першої хвилі брежнєвських репресій Вадима Мицка влітку 1965-го виключили з університету за “український буржуазний націоналізм”. Майже десятиліття він працював журналістом у газетах Жашкова і Тального, а також активно займався етнографічними дослідженнями: не тільки записував календарні та обрядові пісні, а й організував свята для відзначення народних свят сонячного циклу Коляди, Купайла, Калити. Невдовзі ця традиція поширилася по всій його Черкащині, а Мицка за дослідження обряду вирядання хлопців до війська було 1971 року нагороджено на республіканському конкурсі першою премією. Тоді ж він увійшов у комісію Верховної Ради УРСР із творення нових свят та обрядів. А ще вивчав настінне малювання й писанки на Подніпров’ї — ця праця завершилася виданням 1992 року альбому “Писанки Черкащини”. Із влаштованих ним виставок художнього ткацтва Тальнівщини 5 ткачів стали лауреатами всесоюзного, а 3 — всеукраїнського фестивалів.

Проте не всім така активність Вадима Мицка щодо українського духовного відродження була до вподоби, і в другу хвилю репресій (1972—1973 рр.) його не тільки звільнили з газети — за той-таки націоналізм, а й узагалі заборонили працювати в пресі, культурі та освіті, а на ім’я дослідника аж до кінця 80-х років було накладене суворе табу.

Однак знову зустрілася добра людина — начальник Майданецької Трипільської комплексної експедиції Інституту археології АН УРСР Микола Михайлович Шмаглій, тож понад 20 років Вадим Федорович разом із ним досліджував не тільки п’ятитисячолітнє Майданецьке, а й інші трипільські міста в різних областях України. І тут його чекали великі та приємні несподіванки: Мицка відкрив зразки писемності й лічби, а також три найсхідніші ранньотрипільські поселення: Гребенюків Яр (1981), Довжуків Куток (1987), Антонівку (1988). Водночас розширилися його етнографічні студії: сягнувши глибини віків, пан Вадим дослідив, що наші народні свята — чотири на кожну пору року і три на переході однієї пори в іншу — це свята на честь Сонця, які єднають наш народ із вищими силами. Тож ниніш-

Вадим Мицка

не життя українців, як і їхніх пращурів-хліборобів, відбувається за тим самим законом Косморуку.

Сьогодні він автор багатьох книжок, зокрема “Свята сонячного циклу”, “Ялинине райце”, “Весна — днем красна”, “Міста Сонця”, “Ясне-красне Купайло”, “Красна наша Калита”, “Родина”, “Каша — мати наша”, “Воїнська могила”, “Син Землі і Сонця”, “Вишне поле” (про творчість рідного села), “Священна країна хліборобів: міста й селища Трипільської цивілізації у міжріччя Південного Бугу і Дніпра та околиць”, “За законами Світового ладу” тощо, а також цілої низки статей про трипільців-хліборобів. А ще створив п’ять музеїв, і серед них — Тальнівський музей історії хліборобства, яким завідує з 1985 року. Тоді ж розробив концепцію Музею Трипільської цивілізації (треба сказати, що на території нинішньої Черкаської області нараховується 278 поселень Трипільської цивілізації, а в Тальнівському районі на 38 населених пунктів припадає 31 трипільське селище).

Вадим Мицка сьогодні — лауреат премії ім. Вікентія Хвойки у царині археології (1993), член Національної спілки майстрів народного мистецтва України, заслужений працівник культури України. А ще — спортсмен, прекрасний чоловік, батько й дід...

На ювілейний вечір, приурочений 70-літтю відомого не лише в Україні етнолог, фольклориста, археолога, музеєзнавця, журналіста, доктора філософії в галузі культури, професора Вадима Федоровича Мицка, що відбувся в НЦНК “Музей Івана Гончара”, прийшло багато поважних гостей і говорилося чимало ширих та гарних слів. Цілком заслужених слів. Життя його не було простим і легким. Однак сила духу, любов до життя і рідної землі завжди давали і дають силу. Він одержимий тим, чому присвятив усе своє життя. І водночас надзвичайно скромний. Вадим Мицка своїми дослідженнями доводить сучасникам, що хліборобська культура формувалася на нашій землі тривалий час, і її творцями були місцеві люди. Високий рівень духовного та господарського розвитку Трипільської цивілізації дає підстави говорити, що то була протослов’янська держава. А вся духовна система трипільців, її образотворча мова передалися наступним історичним формаціям і присутня сьогодні в народній творчості українців. Отож маємо міцну основу не лише для тривання на рідній землі, а й для високого злету. А панові Вадиму та його славній родині бажаємо з роси й води — на многі і щасливі літа.

Вадим МИЦКА,
етнограф, доктор філософії
в галузі культурології,
директор Тальнівського музею
історії хліборобства

*Я на тебе, Колодію,
Маю всю надію.*

Народна пісня

ТРІЙЦЯ ІЗ ЗОЛОТОГО КОЛА

Свята Сонячного кола — Коляда, Великдень, Купайло, Калита є цілою духовною системою українського народу. Вони присвячені кожній порі року й зумовлені колорухом Сонця і Землі. Одна пора року переходить в іншу і ці космічні переміни також мають свої пошанування. Якщо перші називаються святами, то другі — присвятками. Вони в системі свят на честь Сонця висвітлюються мірністю три. Ці дві мірності — чотири і три — в сумі дають семичинність як творця світової сталість. Відзначення самого переходу пори року в наступну відбувається рівно стільки, як і творення світу, — сім днів.

За важливістю ці свята, очевидно, були менше поширеними, тому й більше призабулися. За двадцять років авторові доводилося записувати їх за приказуваннями, відновлювати дійства свят Колодія, Зеленого Вір’я — Трійцю, Зелену Неділю, Весілля Свічки, поки вони постали в цілості. Усі присвятки мовби відтворюють сім періодів Світобудови, сім галактоліть творення світу, сім тисячоліть володарювання Дажбога, сім виявів світу у світлі, кольорі, звучанні.

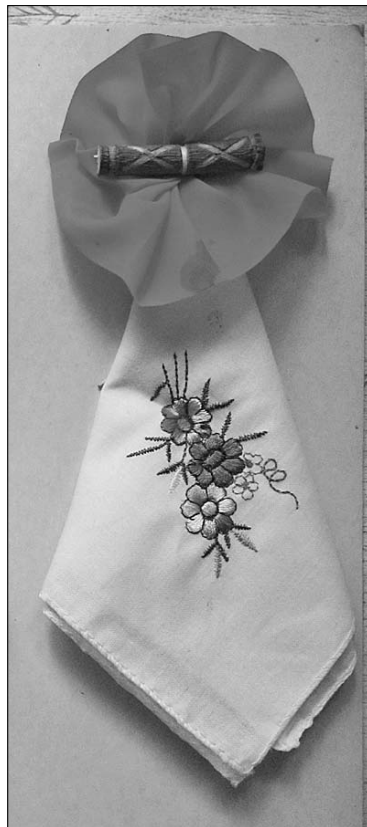
ВСЯ НАДІЯ НА КОЛОДІЯ

Колодій — свято переходу зими у весну. Він приїздить на золотій колісниці, на небі простеляється його золота путь. Колодій розкручує світлі космічні сили — Коло Діє, що символізує світ у русі, у розвитку життя, що цілком відповідає дійствам, образам і змісту свята на честь Сонця:

Ось така прадавня звістка про Стрітення Весни із Зимою. Згодом колодійське свято стали називати масницею (у росіян — масляна). Молодь святкує його жваво.

Подаємо сценарій свята.

— З Колодієм будьте здорові, з провесною! Ми ж оце як зачули,

Колодійська квітка

що Колодій весну на золотій колісниці везе, так відразу й до вас. Треба ж нам її зустрічати. Прийшли до вас, паніматко, благословлятися.

*Благослови, мати,
Весну закликати,
Весну закликати,
Зиму проводити,
Весну у човночку,
Зимоньку в візочку.*

Господиня бере хліб на вишито-му рушнику, виходить наперед і врочисто промовляє:

— Хай вас Бог благословить і добрії люди! Благословляю вас веснянки співати, землю звеселяти!

— Дякуємо, паніматко, за добреє слово, — дівчата йй дружно на те. — Веснянок ми розучили гарних і багатих.

— Ото й гаразд. Дай, Боже, вам співати, як учила мати!

*А вже весна, а вже красна,
Із стріх вода капле.*

*Молодому козаченьку
Мандрівочка пахне...*

Хлопці беруться ладнати вербовеє колесо, як знак сьогоднішнього свята — колесо від колісниці Колодія. Свято годиться справляти за споконвічним звичаєм. Вербовеє колесо — символ Колодія, його образне відтворення.

Роблять його так: із довгої лозини згинають коло, а в середині наперехрест кладуть і прикріплюють тонкі вербові гілки. Прикрашають червоними стрічками. Виходить ніби сонце восьмипромене-ве. Таке ж, як у вишивці, декоративних розписах, як зоря колядницька. Чіпляють його до тички на сучок чи на цвях, щоб воно могло крутитися — відтворювати рух сонця небом. Це вербове колесо ще подекуди називають віха.

Підняли хлопці над собою колесо коловертяще й урочистою ходою рушили до господи: вітають усіх зі святом Колодія. Вони всі сім днів його носять із собою. Дівчата співають веснянку “Вербовеє колесо”, бо ж вона є святоковою піснею:

*Вербовеє колесо, колесо,
Понід тини качалось, качалось
Понід тини качалось, качалось,
За Германа питалось,
питалось.*

СТАВАЙТЕ, ДІВОЧКИ, ПІД ВІНОЧКИ!

Починається найголовніше для молоді святкове дійство — вибір пари. Старша з дівчат виповішає:

— Колодія пошануємо і пару напаруємо!

— Колодій пару шукає, серце із серцем єднає. Ставайте, дівочки, під золоті віночки!

— Колесом, колесом, сонце вгору йде! — оголошує дівчина, підіймаючи віночок угору.

Старша дівчина бере вінок і виходить на середину хати:

— Увійди, увійди, меншара сестрице! Дарую тобі пучок стрічечок, пучок стрічечок ще й рутвяний віночок — дівування твоє.

Дівчина виходить і йй старша надіває вінок на голову, бажаючи:

— Красуйся, подруженько, у віночку, мов сонечко в небі. Щоб ти своєї неділі діждала та під вінець стала.

З другого краю старший парубок хлопців закликає:

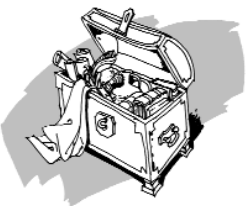
— Увійди, увійди, менший братику! Дарую тобі пучок стрілочок, пучок стрілочок — молодечтво твоє!

— Оце тобі, друже, пучок стрілочок, щоб ти вцілів там, де вмірив. Щоб до наступного Колодія оженився, бо якщо — ні, то тягатиш колодку, мов старий баран.

Зв’язавши стріли, парубок бере дівчину під руку і сідають на лавку. Якщо це відбувається в теплу

Слава нашому Колодію!

погоду надворі, то — на колодку. Отак триває дійство, доки всі не поєднаються в пари.

Одне з важливих ритуальних дійств свята — дівчата чіпляють колодку хлопцям. Цей символ виготовляють так. Із вербового прута відрізають паличку до двох сантиметрів. По краях і в середині наокруг вирізають кору, а на лицьовій стороні роблять два навскісні хрести, які, очевидно, мають означати кінець зими і початок весни, а також вибір пари між хлопцем і дівчиною. Цю колодку пришивають до червоної стрічки, складеної квіточкою-сонечком. Знизу до неї прикладають мережану хустинку. Кого дівчина вподобала, тому й чіпляє колодку навпроти серця. Цим вона висловлює хлопцеві своє душевне почуття.

*Ой колодка, колодка,
Яка була солодка.*

*Гарні брівоньки маю —
Я ж ними хлопців маю.*

ХУСТИНКА НА РУКУ

Надворі повіває весною. Синички видзвонюють. Вибігають хлопчики й вигукують, підстрибуючи з ноги на ногу: “Шмаровіз, шмаровіз, кидай сани, бери віз!” Сусідка в хату на поріг. З Колодієм вітає. До свята вже й вареників із сиром та з вишнями наварено. Мають же прийхати гості. На свято не годиться без пісні й жінки заспівують оту, якою шороку зачинають Колодія:

*...А я собі молодиця
В домі господина,
Наварила вареничків
Із свіжого сиру
Наварила вареничків
Із свіжого сиру,
А хто прийде на колодку,
Тому буде мило.*

Дівчата чіпляють колодку

ВСЯ НАДІЯ НА КОЛОДІЯ

*В тебе одна, в мене дві —
Солоденькі обидві.*

*Одну вчеплю колодку
Молодому Андрійку,
Нехай стрічку купує,
На Великдень віддає.*

Кожна дівчина чіпляє колодку своєму хлопцеві. Парубок, зворушений дівочою приязню та увагою, цілує дівчину в щоку.

— Дякую тобі, серденько. Тепер я буду старатися, щоб усе до ладу було. Ось від мене викуп на весь гурт, — каже, ставлячи на стіл свою частку.

— Дівчата, від вас ще має бути викуп.

— Знаємо. На Великдень буде вам по писанці.

— Як зашлюбуется, ото справжній викуп буде!

— Колодій, то найвищий сват. Відтепер він вас поєднав. Походите літом на колодки. На Купайла кохання своє ствердите. А там, як Бог дасть, то на осінь побере-тється, — каже господар хлопцям і дівчатам.

Весь вечір хлопці й дівчата парами сидять. За піснями й колодійська вечерея поспіває.

*Я на тебе, Колодію,
Маю всю надію,
А без тебе, Колодію,
Нічого не вдію.*

— Якби ви знали, що сьогодні на вечерю, — каже захоплено господиня, — то ви ще б зранку прибігли.

— Ми й так знаємо: на Колодія тільки вареники із сиром варять.

— Та ще й у маслі обкупані та сметаною задобрені.

— Ви про них так говорите, що в мене аж губи приймають.

— Прошу усіх до столу, — запрошує господар. — Хай Бог благословить нас до святкової вечері! Будьмо здорові з Колодієм, із цим днем, що сьогодні!

— Дай, Боже, до наступного Колодія вам усім переженитися! — бажає господиня.

— Широ дякуємо. Що то Колодій — і на душі добре, і на губах масно.

— Ходіть здорові, мої любі! Та не забувайте від Колодія писанки писати й веснянки співати.

Дівчата, як із піснею прийшли, так із піснею і виходять:

*Була я на колоді,
Моргала на хлопців:
— Гаю, молодці, гаю,
Гарні брівоньки маю.*

Господиня одягається, промовляючи:

— Кумо, пов'яжіть-но мені хустку на ліву руку, а я вам і отак вийдемо на вулицю, аби всі бачили, що сьогодні в мене святкуємо Колодія.

Із хустками жінки виходять на вулицю людей на Колодія просити. Кого з чоловіків зустрінуть, тому хустку на ліву руку пов'яжуть.

— Із Колодієм будьте здорові! Оце, де б ви не ходили, а хустинку не скидайте. Беріть жінку, беріть пляшку, ну й там те, що Бог послав, і до куми Ніни приходьте на свято.

Чоловік пішов, а та, що в'язала, засумнівалася: а що як не прийде?

— Такого не може бути. Звичай не дозволяє. Ото вже як колодка пов'язана, мусить із дружиною на свято прийти. Тут йому й відчеплять. Ніхто ж бо не хоче цілий рік на собі колодку, як тягар, носити.

— О-о, диви, он Володька — старий парубок — іде.

— Цьому треба добру колодку до ноги прив'язати, щоб попотягав і знав, що треба женитися.

Жінки із жартами та веселощами чіпляють.

Жінки йдуть далі й ось уже чоловікові пов'язують хустинку, тільки на праву руку.

— Оце тобі, Сергію, за те, що дітей не можеш пристаратися.

— І одного вистачить. Нема статків, щоб ростити більше. І в роботі обое.

— Одна дитина, як одна зернина: не посієш, не пожнеш, не змелеш.

— Так грошей нема, щоб купити.

— Якщо такі бідні, то зробіть самі і дитина своя буде.

— Оце бажаю вам: щоб як кутя, так і дитя! А як жнива, щоб і дитина нова.

Тут ще один із ближніх сусідів трапляється. І йому мережана хустинка.

— Беріть дружину, щось у складчину та й приходьте.

— Ви ж знаєте, що вона з вами, як собака з котом.

— На Колодія треба обов'язково помиритися. Якщо ж ні, то зло за рік геть душу зточить.

— Так, так. Хто не хоче злитись, треба помиритись.

Жінки повертаються до хати і починають готувати на стіл страви.

СЛАВА НАШОМУ КОЛОДІЮ!

Свято триває цілий тиждень — сім днів. Що в цьому втілено: семичинний процес світобудовання чи життя людини від народження, зростання і до смерті? Скоріше і те, й друге. Адже всі свята Сонячного Кола вшановують і Сонце красне, і Людину світославну. Перший день — родини. Його ж так і відзначають.

Господиня починає охкати, за боки братися. Жінки кладуть її в ліжку і починають “приймати роди”. Одна підносить макогона, а друга — рушника полотняного. Усі тупають ногами.

— О, дивіться, — оголошує одна rado, — хлопчик знайшовся. Який же він гарний!

Жінка-повитуха підкидає вгору замотаного в рушник макогона і всі трічі радісно оповіщають:

— Колодій родився! Колодій родився!

*Колодійчику-чику
І голубчику-чику,*

*Ждали тебе цілий рік
Та не довгий в тебе вік.*

— Слава Богу, що ми маємо такий день світлий.

— Слава й вам, кумо, за таку добру справу.

— Ой, як воно важко родити, що я вже нічого не хочу.

— Не журіться, кумо. Це минеться та й знов заманеться.

Жінки радіють новонароджену і під цю подію співають:

*Ой турицю, турицю
Тай на нашу вулицю.*

*Кума дитя родила
Й нітрохи не журиться.*

*Ой турицю, турицю,
Кум до куми тультиться,*

*А кума регочеться,
Бо до кума хочеться.*

Приходять чоловіки із жінками, вітають зі святом. Вертається і чоловік на цю годину.

— Поздоров, Боже, на день добрий. Що це в нас так людно сьогодні, як на весіллі?

— Славна година: Колодій родився і чоловік вернувся!

— Дякую вам, кумо, за Колодія. Помежи людей оцю хусточку носив та й до вас приніс. Може, пособите зняти, щоб мені було легше, а всім — веселіше.

— Ото добре, що прийшли та принесли, — каже господиня, відв'язуючи хустинку. — Хай вам із нами добре буде! Сідайте, будьте ласкаві.

— Ой і нав'язали ви, кумо! Погляньте, яка громада зібралася.

— Е-е, ні, — на те їм господина, — то нас Колодій зібрав.

— Як славна громада, то й світла рада.

— Щоб нам було усім гарно й весело.

Тим часом котрась із жінок виходить у другу хату і перевдягається в козака. У білій свиті, смушковій шапці, блакитних шароварах, підперезана червоним поясом, під золотим вусом іде Колодій на коні-коцюбі.

— Ой, людоньки, вогненний кінь до нас іде! Жаром дихає, грива золота розвівається. А на ньому у вбранні золотому сам Колодій іде.

Усі гуртом трічі вигукують:

— Колодій іде! Колодій іде! Колодій іде!

Сам же Колодій про свій прихід звістує:

*Не сам же я вийшов,
Дажбог мене вислав,
Із правої ручки
Ще й ключика видав:*

*Весну відмикати,
Зиму закривати.*

Колодій під'їздить до столу і стає коло нього. За ним — чоловік із вербовим колесом.

— Пошануймо, люди добрі, — промовляє господар, — наше Сонце провесінне, яке прибуло до нас в образі Колодія: обійдімо трічі кругом столу.

Під час цієї ритуальної дії — обходин — усі, поклавши праву руку на серце, дивляться на небо.

— Слава нашому Колодію! — виголошує господар.

— Слава! Слава! Слава! — усі гуртом за ним.

— Слава Сонцю провесінньому!

— Слава! Слава! Слава!

— Слава світлу незгасному!

— Слава! Слава! Слава!

Здійснивши це священне пошанування, чоловіки підходять до Колодія і беруть його під руки, запрошуючи сердечно:

— Ходім, Колодію, на нашу затію. Будем їсти, будем пити, світ Божий хвалити.

— Просимо не погордувати, хліба-солі скуштувати.

Вони सदоявлять Колодія на покуті, а жінки приспівують:

*Я на тебе, Колодію,
Маю всю надію.
А без тебе, Колодію,
Нічого не вдію.*

Починається святкова гостина. Господар вітає людей:

— Будьмо здорові з Колодієм!

— Дай, Боже, нам його добре відсвяткувати та в щасті й здоров'ї через рік знову зустріти.

*Ой спасибі, Колодію,
Що зібрав до купки,
Гостювались, цілувались,
Аж злипались губки.*

Жінки приспівують. Усі при-танцюють. Сміх, веселощі.

*Я тобою, Колодію,
Куди їду, то радію:*

*Чи раненько, чи пізенько —
Топ-топ помаленько.*

— Було нам сирно й масно. Хай же буде всім добре й щасно!

— Дякуємо за шире слово, за щедрю гостину. Усе, що ми з'їли та розкришили, хай вам Бог верне сторицею.

— Дякуємо й вам, що прийшли, бо без гурту воно й свято не свято. Петре, я вам передаю цю віху — вербове колесо, щоб усі знали, що завтра Колодія у вас будемо справляти.

— Дякую за честь. Сердечно прошу всіх до себе на празникування.

ТУЖІННЯ ЗА КОЛОДІЄМ

Колодій звершив свою справу — задав ритм і хід Весні. Дія його теплотворна і світлодайна. Тиждень він повладарював і відходить — помирає. Заходять жінки в смутку. Вони несуть загорнутого в сповитку Колодія. Плачуть-тужать, як за покійником.

— Ой відійшов від нас Колодій! Ой відійшов...

— Ой, який же він був хороший!

— Ой, як нам із тобою було добре! Як же нам розлучатися з тобою?!

— Що ж то за життя, як тебе нема?!

— Ой піднімися та встань, хоч на часинку, хоч на хвилинку.

— Та він не встає і не встане. Ой що з нами тепер настане?

— Отут його положили, соломою притрусили, — приказує одна і притрушує Колодія-макогона соломою.

— Хоч лежи, хоч не лежи, а на той рік прибіжи!

— Пішли, жіночки, та пом'янемо Колодія по добру та звичаю.

На поминки подаються ті ж страви, що й на кожен із семи днів цього свята, але ще додають і коливо — поминальну кутю-кашу на медовій ситі. Ідять її першою.

На вулицю виходять хлопці з дівчатами. Несуть своє вербове колесо. Воно обертається невпинно і пісня підсилює весняний рух:

*Крокөөе колесо, колесо,
Вище тину стояло, стояло.
Вище тину стояло, стояло,
Много дива бачило, бачило...*